

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

obor studium humanitní vzdělanosti



Jakub Zelený

Válka o les

Střet zájmů v boji o moc

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil pouze uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 12. listopadu 2010

Jakub Zelený

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu této práce PhDr. Ivanu Ryndovi za jeho ochotu a čas, zejména pak za inspirativní rady a kritiky, které mi pomohly dovést práci do finální podoby. Mé díky patří i všem mým blízkým, obzvláště pak rodině za trpělivost a podporu, díky níž jsem se mohl plně věnovat studiu.

Abstrakt:

klánovický spor o zachování přírodního a klidného rázu obce dosáhl prostřednictvím médií celorepublikových rozměrů. Jeho předmětem je dodnes trvající snaha zahraničního investora postavit golfové hřiště na úkor části lesa, který slouží zájmům široké veřejnosti jako místo rekreace a odpočinku v krásném přírodním prostředí. Spor je veden nejrůznějšími prostředky počínaje veřejným přesvědčováním občanů a získáváním jejich hlasů, konče pochybnými intrikami a zákulisním dohadováním. Tato práce představuje snahu o zachycení kauzy prostřednictvím několika teoretických rovin, přičemž důraz je kladen na ucelené vyprávění o zákonitostech, které průběh kauzy určovaly. Případ Klánovic je zde rozebírán na poli vědních oborů oblasti politologie, ekonomie a sociologie. Ty pak slouží jako výchozí perspektiva pro analýzu a popis vztahů, hodnot a zájmů znesvářených stran v boji o moc.

Klíčová slova: *Lobbing, globalizace, občanský sektor, kapitál, statky*

Abstract:

The feud for maintaining the natural and calm character of town district Klánovice has, through its medialization, reached a nationwide scale. It centers around a perpetual effort of a foreign investor to construct a golf course, which is supposed to replace a piece of forest currently serving the public as a place of recreation and relief. The feud is being held by various means beginning with persuasion of citizens and acquiring their votes, and ending with questionable intrigues and behind-the-scene conclusions. This thesis attempts to capture this cause through several theoretical planes, whereas the stress is being made on consistent narration about laws, which formed the course of the cause. This work analyses the story of Klánovice on the field of scientific disciplines of politology, economy and sociology. These disciplines serve as a perspective for further analysis and description of relations, values and interests of the rivalious sides in struggle for power.

Keywords: *Lobbing, globalization, civic sector, capital, amenities*

Obsah

1. Úvod	
7	
1.1. Obecný kontext	7
1.2. Vymezení pozice a motivace výzkumníka	8
1.3. Cíl bakalářské práce	9
1.4. Metodologické postupy	10
1.5. Výzkumné otázky	10
2. Teoretická část	12
2.1.1 Globalizace a moc peněz v současné politicko/ekonomické hře	13
2.1.2 Neoliberalistické základy kapitálu	15
2.1.3. Ideologie blahobytu klíčem k rozvoji?	16
2.2.1. Svoboda a participace vs. zastupitelská demokracie	18
2.2.2. Politické strany	19
2.2.3. Závěr: shrnutí I. a II. kapitoly	22
2.3.1. Lobbying v rukou soukromého a občanského sektoru	25
2.3.2. Definice pojmu lobbying	25
2.3.3. Teoretický základ lobbyingu	
26	
2.3.4. Nejobecnější rovina	
27	
2.3.5. Funkce občanského a soukromého sektoru	
29	
2.3.5.1. Funkce trhu a soukromého sektoru	30
2.3.5.2. Funkce, jež vykonává občanský sektor	31
2.3.6. Nástroje občanského a soukromého sektoru	32
2.3.6.1. Občanský sektor	32
2.3.6.2. Soukromý sektor	33
2.3.6.3. Strategie lobbování	34

2.3.7. Závěr: Orientace a pole působnosti	
36	
2.3.7.1. Pozice občanského sektoru	36
2.3.7.2. Pozice soukromého sektoru	37
3. Empirická část	40
3.1.1. Výzkumná metoda	
40	
3.1.2. Senzibilizující koncepty	42
3.1.3. Technika sběru a analýzy dat	43
3.2. Deskriptivní část: Historie Klánovic a klánovické kauzy	46
3.3. Analytická část: Analytické popisy událostí	51
3.3.1. Nadnárodní původ kapitálu	51
3.3.1.1. Pátrání po tajemném investorovi	51
3.3.1.2. Daňové ráje, ráje kapitalistů	54
3.3.2. Politický rozměr kauzy	56
3.3.2.1. Občanští demokraté..?	56
3.3.2.2. Strana zelených	58
3.3.2.3. Klánovické ultimátum	60
3.3.2.4. Strana zelených vrací úder	63
3.3.3. Dvojitá podoba lobbingu	64
3.3.3.1. Úzký vztah ODS a golfu	64
3.3.3.2. Kultivace občanského sektoru v Klánovicích	68
3.3.3.3. Selhání občanského sektoru	70
3.3.4. Láska k lesu a boj proti změně	72
3.3.4.1. Luxus zvaný příroda	73
3.3.4.2. Varování z USA	74
3.3.5. Závěr: Schrnutí klánovické kauzy	76
4. Závěry	77
4.1. Výsledky analýzy a zodpovězení výzkumných otázek	77
4.2. Vlastní závěr: úvahy a polemiky	81

5.1. Seznam použitých zkratk	84
5.2. Seznam tabulek	85
5.3. Přílohy	85
5.4. Seznam použité literatury	85

1. Úvod

1.1. Obecný kontext

Kapitál je již od dob průmyslové revoluce stěžejním hnacím motorem prohlubujících se sociálních nerovností. Peníze hýbou světem obecně i světem každého z nás, a není tomu jinak ani v případě politiků. Volby vyhrává ten, kdo se dokáže zviditelnit lepší, a tudíž dražší kampaní, více výrobků pak prodá firma s nákladnější reklamou. Moc kapitálu je všudypřítomná. Je však tato situace žádoucí, nebo si lidstvo nevědomky kope vlastní hrob?

Rok co rok slýcháme z úst politiků vábivé zvěsti o vzestupu životní úrovně a bohatství států. Ekonomický růst je primárním argumentem pro odsouhlasení leckterého nešťastného kroku, přičemž se jen zřídka kdy hledí na dopady, jenž taková rozhodnutí způsobí. Rozvoji ekonomiky totiž často brání zájmy o zachování přírody, a mnohdy i nesouhlasný postoj dotčené veřejnosti. Takové situace jsou hodny speciální pozornosti,

jelikož při nich dochází k zásadním prověrkám demokracie a její schopnosti ochránit ty, kvůli nimž takové státní zřízení vzniklo.

Kauza klánovického lesa a golfu je takovou prověrkou, a sice ne jen tak ledajakou – dochází zde ke střetu hned několika rovin počínaje prostým občanem na straně jedné, a transnacionální finanční mocí na straně opačné. Jedná se o příklad souboje Davida a Goliáše, přičemž v tomto případě se zdá, že má obr navrch. V sázce je nejen samotná příroda, jejíž hranice postupně okousávají developerské živly až na kost, ale v prvé řadě veřejný zájem, který má, ať už z toho či onoho důvodu, ustoupit zájmu soukromému.

1.2. Vymezení pozice a motivace výzkumníka

Předmět studia prezentovaný v této práci se značně liší od většiny jiných výzkumných témat a prací. Příčinou této odlišnosti je zejména silný emoční a hodnotový náboj, který s danou problematikou souvisí. Jsem toho názoru, že téměř žádný případný pozorovatel událostí okolo klánovického sporu nemůže vyhnout zaujetí jistého názorového stanoviska, protože je pak každý následující pokus o objektivní reprodukci dějů nutně v ohrožení zaujatosti. Tento rozměr a nebezpečí z něj plynoucí je však v mém případě o to větší, že v předmětné oblasti již mnoho let bydlím, konkrétně v severo-západní části sousední obce Újezd nad Lesy, která přímo sousedí s ohroženou částí lesa Vidrholce. Možnost zavítat do nedaleké přírodní rezervace Blatov a potažmo i celého lesního komplexu je pro mne snad tím hlavním důvodem, proč zde tak rád žiji a chci žít i nadále. Nemohu popřít, že by mě samotného navrhovaná stavba golfového hřiště velice zarmoutila a poškodila. Nezbývá než přiznat, že můj postoj vůči investorovi a projektu samotnému je rozhodně odmítavý, a že vůči němu chovám ty nejsilnější vášně. V této práci jsem se však i navzdory vlastnímu přesvědčení snažil důsledně a striktně sledovat jednotlivé děje co nejobjektivnější optikou, očištěnou od subjektivních zájmů a dojmů. Do jaké míry jsem v této snaze uspěl, nechť posoudí případný čtenář.

Rozhodnutí zabývat se klánovickou kauzou částečně vzešlo, abych byl docela upřímný, z podobného motivu. Prvotním, i když podstatně slabším, popudem k výběru

případu jako téma bakalářské práce bylo rozhořčení nad zjištěním, že několik málo osob si může zabrat a zničit podstatný kus krásné přírody pro své soukromé účely, a znemožnit tak rekreaci a užívání části lesa stovkám, neřku-li tisícům obyvatel nejen Klánovic, ale i přilehlých obcí, potažmo celého hlavního města Prahy. V souvislosti s tím jsem si kladl následující otázku: jak je možné, aby úzká skupina lidí disponovala tak mocným hlasem prosadit svou vůli a zároveň, jak je možné, že bezpočty protestů jiných lidí nemají téměř žádnou váhu? K rozhodnutí zpracovat tuto kauzu detailně mě tedy snad i vedla jakási neuchopitelná bezmoc, jíž jsem cítil a naivní naděje, že touto prací alespoň trochu přispěji k boji proti nenasytné příšeře Leviatanovi.

V průběhu předběžného seznamování se s kauzou u mne však převládli střízlivější motiv v podobě zájmu o věc jako takovou. Zjistil jsem, jak neuvěřitelně bohatá a komplexní tato událost byla, a kolik různých zajímavých témat lze v jejím rámci zkoumat. Z vědeckého hlediska mě pak zajímalo zejména téma hodnoty přírody a ochrany veřejného zájmu (i když se tématem veřejného zájmu v práci nezabývám), techniky přesvědčování občanů a vlivných osob, moc kapitálu a role občanských sdružení jakožto účinné protimoci - tedy zejména politologický rozměr kauzy.

1.3. Cíl bakalářské práce

Mým cílem tedy bylo zdokumentovat tuto jedinečnou událost a podrobit jí kritické analýze na základě relevantních teoretických konceptů, podle kterých by bylo možné kauzu smysluplně a systematicky uchopit. V předkládané práci se snažím analyticky rozebrat celkovou událost na dílčí podtémata, která úzce korespondují se zmíněnými vybranými teoretickými koncepty, a následně tyto dílčí komponenty složit v celistvou mozaiku, díky které bude možné celé téma sledovat z několika různých perspektiv. Za účelem dosažení celistvého uchopení analýzy kauzy jsem se rozhodl vypracovat komplementární deskriptivní studii, mající za cíl vytvořit jakousi páteř celého vyprávění a posloužit jako orientační linie usnadňující práci s textem.

Na základě těchto cílů tedy výslednou práci člením tímto způsobem: Celkový text je rozdělen na dvě poloviny, přičemž první představuje torzo teoretických konceptů a nese název „teoretická část“. Tvoří ji čtyři tematické části, jejichž jádrem ve stručnosti je: 1. Globalizace a moc nadnárodního kapitálu; 2. Zastupitelská demokracie a povaha politických stran; 3. Lobbing v rukou soukromého a občanského sektoru; a 4. „Amenity“ aneb proměny hodnot moderního bydlení.

Druhou část jsem nazval „empirická“, a tvoří ji dvě oddělené empirické analýzy klánovické kauzy, s názvem „deskriptivní“ a „analytická“, z nichž první vypráví chronologicky jednotlivé fáze vývoje kauzy, druhá pak obsahuje vlastní analytické popisy jednotlivých dějů na základě zmíněných teoretických konceptů, přičemž je členěna na čtyři oddíly, které jsou analogické k teoretické části, jejím jednotlivým konceptům a tématům.

Empirická část navíc v úvodu obsahuje kapitolu pojednávající o výzkumné metodě a strategii sběru a analýzy dat.

1.4. Metodologický postup:

1. Případová studie konkrétní kauzy okolo klánovického golfového záměru s důrazem kladeným na politologické, okrajově i ekonomické a sociologické aspekty.

2. Analytická rešerše vybraných sdělovacích prostředků, zejména regionálního periodika MČ Klánovice (Klánovický zpravodaj) archívu Mladé fronty DNES, článků na serveru idnes.cz, s kauzou souvisejících úředních dokumentů (zápisy ze zasedání, veřejná prohlášení apod.) a publicistických pořadů (reportéři ČT a Nedej se!), okrajově pak celostátních zpravodajských periodik, internetových stránek a diskusních fór.

1.5. Výzkumné otázky

Mým základním předpokladem pro studii kauzy Klánovic je v první řadě zájem o případ jako takový. Vzhledem k jedinečnosti a komplexitě předmětu mého zájmu jsem se

rozhodl nesledovat nějakou konkrétní výzkumnou rovinu, ale raději zaměřit svou pozornost na ucelený popis několika stěžejních komponent, při současném zachování kontextových návazností na případ jako celek. Právě z tohoto důvodu jsem jako výzkumnou metodu zvolil případovou studii, o jejíchž specifikách podrobněji pojednávám v části věnované metodologii empirického šetření.

Ústřední otázkou, na kterou by tato studie měla odpovídat, je tedy komplexní dokumentace a zhodnocení kauzy Klánovic jako celku. Jelikož však tohoto cíle dle mého názoru nelze dosáhnout položením jedné konkrétní otázky, rozhodl jsem se postupovat jako při skládání mozaiky položením několika dílčích výzkumných otázek, díky nimž bude možno celý problém nahlédnout v souvislostech.

Otázky, na jejichž zodpovězení si tato práce dělá nárok, jsou:

1. Co je příčinou sporu a proč na svých stanoviscích obě strany tolik lpí?
2. Proč se jednotlivé strany nedokážou či nechtějí dohodnout?
3. Co je podstatou nerovnováhy při uplatňování vlivu jednotlivých stran?

Pro účely zodpovězení těchto otázek a na základě předešlého předporozumění případu, které se zakládá zejména na přímém svědectví průběhu kauzy, jsem navrhl následující teorii. Základní myšlenkou při výběru těchto kategorií bylo vytvoření analytické aparátu, kterým by bylo možné kauzu smysluplně uchopit a vysvětlit. Níže uvedený teoretický blok tvoří čtyři tzv. „senzibilizující koncepty“, odpovídající čtyřem základním rovinám, podle kterých jsem analyzoval veškerá data. O samotných senzibilizujících konceptech pojednává samostatná kapitola věnovaná metodologii výzkumu.

2. Teoretická část:

První část teoretického bloku je věnovaná globalizaci a moci transnacionálního kapitálu, přičemž se zakládá z velké části na knize Ulricha Becka – Moc a protiváha moci v globálním věku (zejména pak 1. kapitole, r. v. 2007). Druhá část se věnuje problematice povaze současné zastupitelské demokracie a politických stran, přičemž zde čerpám převážně z knihy Jana Kellera – Až na dno blahobytu (r. v. 1993). Třetí oddíl pojednává o teorii lobbingu ve vztahu k aktérům, kteří tuto techniku užívají – tedy soukromí aktéři a občanská sdružení. Čtvrtou část jsem postavil na základě četby několika článků (konkrétně kapitoly 6 a 7) sborníku s názvem Amenities migrants – Seeking and sustaining mountains and their cultures (r. v. 2006), který vyšel pod jménem A.G.Mosse.

**

2.1.1. Globalizace a moc peněz v současné politicko/ekonomické hře

Informační a tržní propojenost dominuje myslí (post)moderního světoobčana, pro něhož se čas i prostor staly relativními pojmy. Globalizace se projevuje mnoha způsoby, jejím společným jmenovatelem je však rušení hranic, stírání kulturní identity národů, kulturních a zvyklostních specifik místa. Stará pravidla v novém prostředí pozbývají souvislost a mění se pod tlakem okolností v nová, umožňující jednat v dalším rozměru. Ke stěžejním globalizačním procesům patří hlavně proměna politiky z národní na světovou¹

a obdobná proměna kapitálu. V minulém století postupně pozbyl významu pojem státní suverenity, když mocnosti jako je OSN nebo USA převzaly roli světového policisty a jaly se zasahovat daleko za hranice vlastní země. Konflikty uvnitř státních hranic již nikdy více nebudou striktně interní záležitostí. Díky vojenským zásahům a humanitárním pomocím může globalizovaný mocenský aparát dosáhnout dnes již prakticky kamkoliv na planetě.

Globalizace však nepostupuje ve všech oblastech stejným tempem. Zatímco národní státy podléhají politické proměně jen pozvolna a stále hrají svou distingující roli, v oblasti ekonomiky se světový trh těchto kořenů již nadobro zbavil a funguje nezávisle na hranicích, nezávisle na existenci států a národů. V tomto ohledu určuje tempo při inovativním využívání nově vzniklých příležitostí a podmínek světový kapitál. Pozice národních států je oproti kapitálu značně zaostalá – zpravidla se drží staré koncepce suverenity státního prostoru a trpí proto rozdrobeností. Problém spočívá v neochotě připustit novou situaci jak v přístupu k vykonávání státní politiky, tak v pojetí zákonů, regulací a kontroly. Národní státy tak hrají na nově vzniklém, značně komplexnějším herním poli podle zastaralých pravidel a strategií, zatímco kapitál tajně tato pravidla obchází. Státy tak přestávají být konkurenceschopnou silou při vyvažování moci peněz. *„Zatímco státní moc zůstala omezena na národní rovinu, ekonomická moc v podobě velkých finančních a obchodních korporací se dokázala internacionalizovat. Jednotlivé národní vlády již za této situace nejsou schopny vykonávat účinně své mimotržní funkce, jejichž prostřednictvím v minulosti dokázaly některé účinky trhu částečně korigovat“* (Keller 1993: 55). Z pohledu nadnárodních koncernů jsou jednotlivé státy již jakýmsi zastaralým modelem uplatňování moci. Je to proto, že politická koncepce

¹ Díky evropské imperialistické expanzi počínaje novověkem.

státu jako takového dosud nepřijala novou skutečnost a nepřizpůsobila se novým herním pravidlům. (Beck 2007)

Tato zásadní změna v charakteru politických a ekonomických vztahů je známa jako druhá velká transformace (*great transformation* – Polanyi 1944 in Beck 2007: 26). U. Beck dělí politické jeviště na dva stěžejní tábory, kterými jsou instituce a organizace. Pojem institucí reprezentuje prostředí pravidel, ve kterém mohou organizace operovat. Instituce jsou tedy zákony, soudy a vlády, zatímco organizace tvoří nezávislé podniky, jako jsou různá sdružení, ale samozřejmě také firmy. Pravidla, v rámci nichž organizace mohly fungovat v minulosti, byla tradičně určována svrchovanými institucemi, a to vždy na území suverénního státu. Zákony institucí zůstávají dodnes v platnosti, změnou však prošly organizace, které se z těchto pravidel zcela vymanily. Tato skutečnost je samozřejmě nejvíce patrná na případu kosmopolitního kapitálu, který se tajně již zcela vymanil z kontroly jednotlivých států. Těm v současné mocenské hře „ujel vlak“ a čelí na prahu 21. století nové výzvě, jež je nutí přeformulovat svou roli v nově nastalých vztazích.

Velká transformace je nový typ „metahry“, tedy pravidel, podle níž se současné mocenské interakce řídí. Jednotliví hráči pak buďto tato nová pravidla integrují a získávají značný náskok, nebo je ignorují a v soutěži pak hrají druhé housle. Jak bylo řečeno, národní státy tyto nové trendy akceptují jen ztěžka a pozvolna, zatímco kapitál se díky globalizaci skutečně rozvinul do své maximální podoby. V nových herních pravidlech světového herního pole vítězí kapitál nad rozdrobenými státy 1:0 (zisk – ztráta) a značně z toho čerpá. Situace vzniklá skutečností globalizovaného světa však představuje spíše výzvu než hrozbu, ale aby bylo možné z nadnárodní propojenosti těžit benefit pro všechny, je třeba vyrovnat skóre. Jinými slovy je třeba, aby také státy a jejich demokratický participační aparát, tedy občanská společnost, postoupily do současné éry.

Nepoměr sil mezi kapitálem a státem lze dle U. Becka vyřešit hlavně radikální transformací státního projektu směrem k větší kosmopolitnosti tak, aby tvořil rovnocennou protiváhu moci globální ekonomiky. Jak by takový nový a nevyzkoušený státní útvar měl vypadat, není jasné, jelikož nic podobného dosud politické dějiny civilizace nezažily. Od názorů na celkové samo-zrušení státu se Beck odklání a nabízí nový model, ve kterém dochází k fúzi občanského sektoru a státu, a který nazývá „kosmopolitní stát“. Podmínkou úspěchu států je totiž jejich transnacionalizace, tedy opuštění starých lokálních diferencí při konstituci institucionálních rámců pravidel (*„Protimoc států se projevuje s jejich*

transnacionalizací a kosmopolitizací“ [Beck 2007: 35]). Cílem není zničit starý systém institucí, ale vycházet z nich a těžit to dobré pro potřeby kosmopolitního státu: „*Klíčová otázka pro stabilizaci globální občanské společnosti, pro celosvětový mobilní kapitál i pro obnovení demokracie – tedy otázka pravidel zisk – zisk světové politiky – zní, jak by mohly být ideje, teorie a instituce státu osvobozeny od nacionálních institucí a otevřeny pro kosmopolitní epochu.*“ (Beck 2007: 34).²

2.1.2. Neoliberalistické základy kapitálu

Neoliberální teorie ekonomie staví trh do středu dění jakožto nejefektivnější a v posledku nejlepší mechanismus alokace a samotné tvorby kapitálu. Firmy, podniky a vůbec ničím neomezovaný trh vytvářejí prostřednictvím podnikatelů bohatství, díky kterému se zvyšuje životní úroveň všech, i těch nejhudších. Ideologii neoliberalismu vládne přesvědčení, že tvorba přebytků vymýtí chudobu a problémy třetího světa. Neomezená moc kapitálu a neúměrné hromadění majetků nepočetných jednotlivců je překryto krásnou vizí sociálního blahobytu bez existence sociálního státu – ten je již nepotřebný a mnohdy překáží v rozvoji trhu. Novým typem útvaru vyhovujícím zájmům kapitálu je neoliberální stát sloužící čistě jen k zprůchodnění ekonomických projektů. Kapitál zjednodušeně řečeno usiluje o sloučení se státem a jeho následné zneužití jakožto instrumentu legitimizace svých zájmů. Jeho cílem je tedy dosáhnout stavu, kdy se může sám a neomezeně legitimizovat i regulovat.

² Nutno podotknout, že Beck rozlišuje dva typy nadnárodní sebetransformace státu, a to pravou a nepravou. Transnacionalizace může probíhat buďto jako skutečné překročení hranic národního státu, nebo jako jeho opětovné sebezpotvrzení tváří v tvář nové globalizované skutečnosti. Například uzavření svazků mezi Světovou obchodní organizací (dále i „WTO“) a jednotlivými státy slouží k získání suverenity směrem dovnitř, což je znovu vymezuje vůči zbytku. Stejně tak vytváření různých opozičních aliancí a organizací, jako je např. NATO či WTO, nepatří mezi pravé formy transnacionalizace státu.

Cílem strategie občanské společnosti je, stejně jako v případě kapitálu, splynout se státem a vytvořit kosmopolitní formu státnosti. Proti nároku na seberegulaci kapitálu se globální občanská společnost hájí heslem globální morálky a jejím cílem je překonat nacionální a kulturní rozepře a stvořit postnacionální či dokonce postglobální řád.

Kapitál jakožto moderní určující mechanismus vývoje globálního řádu předstihuje zastaralý národní pohled v mnoha ohledech. Na vině je přetrvávající logika, jež se omezuje na území uvnitř a mimo hranice státu, a tím vlastně stále používá již prošlý pojmový aparát národního a mezinárodního obchodu. Současná podoba koncernů již operuje v docela jiném prostoru, který hranice a národy zcela ignoruje. Transnacionalita znamená, že firma vyrábí tu, sídlí onde a své výrobky prodává docela jinde. Kapitál a zboží sice přechází mezi státy, nejedná se však o obchod. Dochází jen k přesunu zboží a kapitálovému toku v rámci jednoho koncernu. Dále se pak více než třetina až polovina světového obchodu odehrává uvnitř koncernů formou vnitřofiremního *ne-obchodu*. Ten je pak z pohledu států téměř nemožné důsledně sledovat, čímž vzniká značný prostor pro manipulaci s kapitálem v rámci „šedé“ zóny (i)legality. Koncerny díky mobilitě kapitálu unikají kontrole států a systematicky překračují pravidla. Běžnou praxí je pak například neplacení daní v domovské zemi či v zemi, ve které vedou své podniky (Köhler in Beck 2007).

Globalizovaný kapitál díky své neprůhlednosti bezohledně napadá a porušuje místní zákony a normy. Lokální občanská sdružení, popřípadě politický aparát, mnohdy hrají hru s nerovným soupeřem, právě kvůli charakteru kapitálu a národního státu. Nadnárodně fungující aktéři volají po důraznější státní mezinárodní kooperaci při regulaci v oblastech, jako jsou lidská práva a ochrana životního prostředí. Úmluvy a pravidla dokonce i na nadnárodní úrovni čelí útokům neregulovaného podnikání, neexistuje-li mezinárodní spolupráce při jejich dodržování (Grande a Risse in Beck 2007).

2.1.3. Ideologie blahobytu klíčem k rozvoji?

Světové ekonomické organizace, jako je například Světová banka (dále i „SB“) či WTO (World Trade Organisation, Světová obchodní organizace) jsou dokonalými ztělesněními idejí neoliberalismu. V roce 1991 vydala Světová banka zprávu o vývoji světa, ze které vyplývá, že: „...klíčem k dalšímu pokroku je další urychlení ekonomického růstu a další integrace světové ekonomiky“ (Keller 1993: 19). Jinými slovy se snaží rozvojové země napojit na světový kapitál a zahájit tržní interakce, z nichž vzešlé přebytky vyléčí chudobu a nastartují vlastní ekonomiku země. Světová banka zatím zprostředkuje půjčky ze zdrojů zemí bohatých a podpoří příchod zahraničních investorů, kteří na území rozvojových zemí započnou s podnikáním, čerpající z tamních přírodních zdrojů.

Ve výsledku však chudoba zemí třetího světa neklesá, ba naopak se každým rokem prohlubuje. Světová banka také radí, že bohatí lidé by měli ještě více konzumovat, aby svým utrácením vytvořili přebytky pro chudé. V průměru však každý chudý vesničan dostane z všeobecného ekonomického růstu jen nepatrné minimum, zatímco bohatý podnikatel tento růst pocítí. Také Komise Brundtlandové navrhuje, v názorové shodě se SB, řešit chudobu zemí třetího světa dosažením 3% celosvětového růstu. Keller k tomuto plánu uvádí, že v případě dosažení cíle by průměrný obyvatel Etiopie v průběhu následujících let zaznamenal zvýšení platu o 43 dolarů, zatímco průměrný Američan o 7 257 USD. Životní úroveň chudých by se tím v důsledku přinejlepším nezměnila, zatímco přírodních zdrojů by znatelně ubylo. V případě těch několika bohatých platí pravidlo, že se zvyšujícím bohatstvím klesá sociální benefit, který z něj pro vlastníka plyne a naopak. Toto přerozdělení užiteků, plynoucích z exploatace přírodních zdrojů, se však netýká jen peněz, ale veškerých hodnot a statků počítaje právě např. atraktivními pozemky, jejichž užití přejde z veřejného do soukromého sektoru.

Proč neoliberální teorie v praxi nefunguje? Je to dáno tím, že sice dle idejí demokracie jsou si všechny lidské bytosti rovny, pokud však jde o potřeby, tato pravda neplatí. Průměrný Američan spotřebuje stejné množství energie jako dvacet průměrných Číňanů a vyprodukuje adekvátní množství odpadu. Proč je tomu tak? Skutečně Američané potřebují víc konzumovat, aby přežili? Pravidlo zní: čím více kdo vydělává, tím víc také utrácí. Vlivem masáže všudypřítomného konzumu vznikají lidské typy, které stále potřebují uspokojovat potřeby, jež jsou pro průměrné obyvatele planety nedosažitelné, ale zároveň postradatelné. Tito lidé se nazývají nadměrní konzumenti a od ostatních se liší tím, že potřebují „...jezdit co nejvíce a nejrychleji autem, často potřebují používat letadlo, někteří nutně potřebují letadla soukromá stejně tak jako soukromé jachty či ponorky.“ (Keller 1993: 29) K tomu lze ještě dodat, že někteří velmi nutně potřebují hrát golf v jednom z mála

přírodních útvarů v okolí hlavního města Prahy. Vzhledem k cenám klubovného a výdajům spojeným s provozováním tohoto sportu je hřiště prakticky vyhrazeno nadměrným konzumentům.

**

2.2.1 Svoboda a participace vs. zastupitelská demokracie

Současná podoba zastupitelské demokracie skrývá mnoho chytáků, pro které ji nikdy nemůžeme nazývat skutečně demokratickou a skutečně svobodnou. Na vině je samotná myšlenka politických stran. Ačkoliv je tento model dobře míněný, v praxi funguje docela jinak než v teorii. Smyslem vzniku politických stran je uvolnit ruce řadovým občanům od politických záležitostí, které se s postupem času stávaly čím dál složitější a vyžadovaly více odborných znalostí. Vlivem profesionalizace politiky již nezasvěcení občané jen stěží mohou konstruktivně zasahovat do chodu státu a navrhopvat řešení krizí. Politika se stala službou na plný úvazek, zaměstnávající početný politický a hlavně úřednický aparát. Díky vzniku třídy profesionálního managementu se lidem měla otevřít cesta k plné seberealizaci v oblasti soukromých zájmů i v rámci občanského sektoru, zatímco úředníci a politici vykonávají nutnou rutinní práci zajišťující základní chod státního nebo místního zázemí. To, co z dobré myšlenky vzniklo, je však lidem vzdálená a nesrozumitelná skrumáž politických témat a

kauz, jejichž nekonečné přetřásání sledují voliči jako diváci v mediální aréně, přičemž jejich role zůstává nanejvýš pasivní pod rouškou domnělé rozhodovací moci volebního hlasu. (Keller 1993)

Skutečný podíl občanů na rozhodování o věcech státu i věcech regionálního charakteru však nepozorovaně utekl mezi prsty. Voliči jsou pasivními příjemci jak podoby a složení politických stran, tak témat, jež momentálnímu politickému ovzduší dominují. Od absolutismu doby minulé však společnost doznala značného pokroku: zatímco dříve měl lid na výběr jen jednu variantu, dnes si může vybrat hned mezi několika; v tom spočívá krása a pokrok pluralitní demokracie. Ať už se jedná o značky jogurtů v supermarketu či o barvy politického spektra, krása a podstata demokracie spočívá v možnosti výběru. O samotných politických stranách, politicích a jejich skutečných činech, potažmo jako o jogurtech volič nerozhoduje, a tak se může vlastně zdát, že možnost výběru se stala jen obdobou volby jediné. V důsledku se tedy od dob absolutismu mnoho nezměnilo, moc je stále centralizovaná a poddaný stejně jako občan na ní nemá téměř žádný podíl.³

2.2.2 Politické strany

„Politické strany vznikají jako prostředek umožňující seskupovat stoupence určitého politika či politiků a napomáhají jejich prosazení ve volbách. Jsou tedy původně jakýmsi politickým transformátorem, který má zprostředkovat kontakt mezi neorganizovanou masou občanů a parlamentním životem.“ (Keller 1993: 66)

³ Samotná forma vládnutí prostřednictvím zastupitelů není problém, jelikož dle R. Dahla není demokratické jen to, o čem hlasují všichni občané. Ti mohou rozhodování delegovat na politiky či na odborníky jak uznají za vhodné, důležité je však zajistit, aby tato možnost rozhodovat zůstala v rukou lidu, bude-li to jeho přání. Lid samozřejmě ne vždycky nejlépe ví, co je pro chod společnosti dobré; v praxi je však nepopíratelně pravděpodobnější, že bude sledován zájem veřejnosti, než kdyby rozhodoval jedinec či několik jedinců. Samotné tvrzení, že jisté odvětví chodu státu je příliš složité, aby o něm mohli rozhodovat občané, zavání poručenictvím a vede k ustanovení klasických autoritářských poměrů.

Současný výkon moci prostřednictvím politických stran je přinejmenším stejně problematický jako samotná zastupitelská demokracie. I když byla původní idea názorově vyhraněných stran tvořených profesionály, kterým jde skutečně o naplnění jejich volebního programu, dobrá, skutečnost znovu vypadá zcela jinak. Politické strany se „...mění z prostředku k dosažení původně snad i ušlechtilých cílů ve svůj vlastní samoučel, jejich jediným cílem se stává vlastní růst a kumulace stále větší moci.“ (Keller 1993: 66) Politické a sociální problémy se stávají nikoli skutečnými tématy k řešení, ale prostředky k získání a udržení vlivného místa. „*Vlastním cílem politických stran není v první řadě řešení problémů země, nýbrž rozdělování atraktivních postů mezi členy strany po vyhraných volbách.*“ (Keller 1993: 67)

Problémy tížící společnost znamenají pro politickou stranu tolik, kolik škody její tematizací může napáchat svým oponentům a kolik hlasů jí samotné tato tematizace přinese. Jak už bylo řečeno, voliči mají v této hře jen malý vliv na to, co se v poslanecké sněmovně a médiích řeší. Skutečnost je taková, že jsou to politici, kteří nám říkají, co nás tíží a co bychom měli řešit, a ne naopak. Vzdálenost mezi ministry a prostými občany je mnohdy nepoměrná, jelikož obě strany žijí jakoby v jiném světě. Politické problémy se se skutečnými střetávají jen zřídka, jelikož politici se mnohdy o skutečné potřeby občanů nezajímají. Podružná témata, jako je například otázka ochrany přírody, mají pak na volebních programech jen malé zastání, jelikož zde v celostátním měřítku nečeká příliš velká nevyužitá voličská rezerva. Přílišné zaměření volebního programu na ochranu přírody je pro politické strany neúnosným riskem, jelikož by nemusely oslovit například občany, jejichž hlavní starostí je poplatek u lékaře. Strany však mají také strach, že kdyby tyto cíle deklarovaly, mohly by čelit otázkám jak toho chtějí dosáhnout, načež by musely buďto hovořit v termínech bláhového idealismu nebo kruté reality ekonomické stagnace. Zelené myšlení se stranám jednoduše do krámu moc nehodí. Na volebních programech se však téma ochrany přírody objevuje (zpravidla na předposledním místě), protože každá strana přece musí mít co říci ke každému aspektu aktuálních témat. „*Logika soupeření stran nutí každou z nich tvářit se, jako by znala odpověď na všechny otázky a dokázala, pokud se ovšem dostane k moci, všechny problémy vyřešit.*“ (Keller 1993: 67) Předvolební programy všech stran musí být všeobsahující a nabízet odpověď na každý představitelný neduh. Kdyby to strana neudělala, jiná by toho jistě využila k získání více hlasů. V politickém spektru je tudíž „in“ mít alespoň trochu „nazelenalý“ program.

Vyjadřuje-li se každá strana k problémům ochrany přírody, jejichž podoba je dnes již notoricky známá, měly by se alespoň v tomto bodě logicky shodnout. Paradoxem je, že ani to

není pravda a témata jako je toto mohou sloužit a také slouží výhradně politickému boji. Ochrana přírody se stává důležitým předmětem zájmu politických stran pouze v případě, plyne-li z něj pro stranu zisk hlasů či škoda pro opozici.

Nebylo by ale správné říkat o všech politicích a zastupitelích, že jsou bez výjimky prohnili a poplatní politické praxi, jež má blízko k tržnímu oportunistu řízenému nabídkou a poptávkou. Ačkoliv mohou do politického dění vstupovat lidé se skutečným zájmem naplňovat ideály, samotný systém politických stran jim jejich prosazování takřka nikdy neumožní.

Na české i světové scéně je dlouhodobým trendem přežívání tzv. „politických dinosaurů“ a faktická obměna členů vládní garnitury nebývá často možná. Na vině je mnoho faktorů zamezujících vstupu nových tváří do politického dění a tím vlastně i vytváření neprodyšné bariéry politik/občan. Tím hlavním důvodem je skutečnost, že ve většině případů se v parlamentu demokratických zemí střídají dvě nejsilnější strany, přičemž minoritní skupiny nikdy nemají šanci. Příčinou tohoto jevu je vlastní podoba politického jeviště, kde se daleko více dbá na „visage“ než na skutečnou odbornost. Volby a volební kampaně se řídí osvědčeným příkladem konzumu, jenž vnucuje svým voličům – spotřebitelům – výrobky pomocí reklamy. Nejsilnější politické strany využívají svého rozsáhlého kapitálu k masivní propagaci (současně spíše k pošpinění politických oponentů) své věci. Dnešní volby jsou tedy čistě věci kampaně, ať už se jedná o boj mezi ODS a ČSSD, či o boj mezi Barackem Obamou a Johnem McCainem. Veřejnému mínění vládnou hesla z billboardů a zpětně výsledky výzkumu veřejného mínění. Voliči dají své hlasy zpravidla té straně, o níž jsou přesvědčeni, že v nadcházejících volbách vyhraje. Vlivem všeobecného nezájmu o politické dění a skutečné osoby, stojící za jednotlivými politickými stranami, se hlasy přidělují na základě útočných hesel, uchu lahodivých slibů a zářivých úsměvů. Situaci charakteristickou neprostupností membrány mezi politikou a občany vystihuje Keller takto: *„Tato hranice zároveň znesnadňuje všem novým zájemcům do politiky proniknout, neboť to předpokládá získat podporu alespoň části přihlížejících, kteří však bývají dosavadní politickou podívanou dostatečně saturováni, a máloco je dokáže přimět k výraznější politické aktivitě.“*⁴ (Keller 1993: 61–62)

⁴ Jedním z hlavních způsobů, kterým mocenské elity udržují obyvatelstvo v trvalé letargii, je fungující konzum. Dle Kellera je průměrný volič vůči politickému dění netečný do té doby, dokud jsou regály plné a ceny benzínu únosné. Samotná funkce konzumu je pak občany „opít“ všemi věcmi, které si může koupit, aby zapomněl na problémy skutečného světa.

Založit novou stranu tedy není reálnou možností, jak mohou nové a potenciálně talentované tváře vstoupit do politiky. Druhou variantou je vstoupit do stávající strany a zkusit se prosadit zde. Bohužel ani tato cesta není schůdná. Současné politické strany fungují tak trochu jako mafie – od svých členů požadují naprostou loajalitu, přičemž nepřipouštějí žádné otázky. Samotná politika strany je známá čistě jen předsedovi a kruhu jeho nejbližších, zatímco nižší straničtí členové dostávají jen příkazy a fungují jako automaty na zvedání rukou. Stranický diktát spolehlivě umlčí každého ambiciózního novátora, jenž by chtěl uplatnit své jedinečné schopnosti. Postup v hierarchii je pak vyhrazen jen těm nejoddanějším zájmům strany, zájmy společnosti jsou pak pochopitelně druhořadé.

Povaha politiky ve formě klání vlastně vylučuje konečné řešení problému, jelikož v takovém případě by určitá politická organizace vlastně ztratila svůj účel. Proto je v zájmu politických stran témata řešit, nikoli však vyřešit. *„Nalézat účinná řešení není přirozeně v zájmu žádné organizace, neboť by tím ztratila důvod k existenci. V jejím zájmu je problémy právě jen řešit“* (Keller 1993: 89).

2.2.3. Závěr: Shrnutí I. a II. kapitoly

Dle Potůčka je fungování volného trhu podmíněno existencí silných právních rámců, které garantují nedotknutelnost určitých základních svobod jako je soukromý majetek, možnost uzavírat a neuzavírat kontrakty či vymahatelnost smluv. Tímto garantem má být přirozeně fungující stát, který pomocí donucovacích prostředků (zákony, policie, armáda) potlačí rušivé vlivy a umožní rozvinutí trhu. Zatímco trh vyrůstá z funkčního státu, stát čerpá svou podstatu v obecném souhlasu s jeho existencí. Legitimita demokratické vlády stojí a padá s podporou občanů. Jsou to tedy oni, kdo tvoří konečný účel celého systému; stát je pak garantem funkčního trhu, ve kterém se mohou realizovat a tvořit bohatství, zároveň je má

chránit před negativním dopadem trhu v případech, kdy jeho teorie v praxi pokulhává. (Potůček 1997)

Jenže je tomu skutečně tak, a zvláště v současné době, kdy světu dominují mezinárodní obchodní giganti? Potřebují ještě mocné firmy státní ochranu, aby mohli úspěšně rozvíjet své aktivity? A dokáže stát skutečně ochránit zájmy občana před negativními dopady trhu? Není nakonec nefunkční stát trhem suplován tam, kde má jeho veřejně poskytovaná spravedlnost mezery? Z postřehů a úvah U. Becka vyplývá, že kapitál dosáhl postavení svrchovaného vládce nad rozdrobenými národními státy. Neoliberální teoretici by státní zřízení nejraději zcela zrušili, jelikož jim připadá jako zbytečná finanční zátěž a překážka v rozvoji trhu. Např. ekonom Hans-Hermann Hoppe (konkrétně zastánce anarcho-kapitalistické tradice) považuje státní zřízení za lživý a neschopný konstrukt, sloužící jen naplnění vlastního samoučelu. Jeho rada zní: zrušme stát a přenechme jeho funkce soukromému sektoru – konkrétně specifickým „bezpečnostním pojišťovnám“, které by poskytovaly právní a fyzickou ochranu za úplatek. Tyto pojišťovny by podléhaly vzájemné konkurenci, a tudíž by se snažili snižovat své ceny a zároveň zkvalitňovat služby. Dle Hans-Hermanna Hoppe – a plně v souladu s ideologií neoliberalismu – jsou státy nefungující kvůli absenci tržního prostředí a konkurence; občan nemá na výběr jakou vládou chce být chráněn, tato skutečnost je mu vnucena.⁵

Faktická neschopnost států zajistit svým občanům slibovanou ochranu pak nutí politiky tuto skutečnost maskovat. Nejúčinnějším nástrojem je politická saturace voličů a „opíjení“ konzumem. Stále se zmenšující svoboda je překrývána vábivými zvěstmi o bohatství a hojnosti. Ideologie blahobytu slouží jako obdoba hesel moderny, jako byla víra v pokrok a světlé zítřky, a je jí užíváno k posazení konzumu na piedestal výdobytků lidstva. Zároveň slouží jako legitimizace zájmů kapitálu a neomezené spotřeby, zakrývající tak rapidní úbytek zdrojů a osobní svobody jednotlivce, potažmo i prohlubující se sociální nerovnosti vlivem nerovnoměrné alokace výdělků. (Keller 1993)

Politické strany pod vlivem prorůstání a osedlávání státu soukromými zájmy jako nástroj svobodné, plně demokratické vlády selhaly. Dle kritérií, která uvádí R. Dahl jsou

⁵ V roli komplementu děravého státního systému vystupuje například mafie, která za úplatu poskytuje dodatečnou ochranu tam, kde tuto základní službu není schopna poskytnout policie.

dnešní státy autoritářské, jelikož nesplňují základní požadavky demokratického procesu a to zejména kritérium rovnosti hlasů v rozhodující fázi. Toto kritérium stanovuje, že zájmu každého občana má být věnována stejná pozornost nehledě na majetek či jiné okolnosti (v době, kdy se rozhoduje). (Dahl 1995)

Politické strany jsou zároveň chráněny proti vstupu nových osobností, které by chtěly v rámci řízení státu prosadit své individuální kvality. Ty totiž nepředstavují hodnotu – tu představuje loajalita vůči zájmům strany a předsedy; jen díky ní si může straník kariérně polepšit. (Keller 1993) Ve výsledku tak strany slouží zájmům kapitálu, se kterým jsou natolik provázáni, ať už hovoříme o lobbingu, klientelismu či korupci. Samotná podstata volebních kampaní, které v některých případech dosahují astronomických částek, svědčí o spojené moci peněz a politiky. Tato skutečnost se však v různých zemích liší, např. v ČR jsou volební kampaně financovány z veřejných zdrojů. Naopak v USA jsou současné tendence přesně opačné - nedávno nejvyšší soud rozhodl o umožnění soukromým firmám přispívat na volební kampaně pro prezidentské volby a volby do kongresu. Prezident Barrack Obama toto rozhodnutí tvrdě napadl a prohlásil, že jde o „*ránu samotné demokracii*“.⁶Vliv otevřeného přítoku peněz ze soukromých zdrojů obchodních konglomerátů na budoucí politiku snad ani nelze přecenit.

Bohužel ani systém kontroly pomocí politické opozice není příliš funkční, jelikož nevede k vytváření řešení, ale konfliktů. Opoziční strany užívají metody a terminologii „negativní reklamy či politiky“, kdy vlastně nezastávají svůj názor - jde jim hlavně o maření práce strany, která vyhrála volby a čerpají hlasy z programového vymezování se vůči politickým oponentům. Tak by se mohlo zdát, že například téma přírody je skutečným zájmem pouze tam, kde se nachází dostatečné množství nevyužitých hlasů. Strany taková témata využijí, aby je po volbách velmi rychle opustily a celou věc zametly pod koberec. Strany, které jsou tradičně pro přírodu, mohou v takových situacích získat značný politický kapitál, a proto se v jednotlivých případech velmi angažují. Vycházejí z Kellerovy argumentace jim však nejde o přírodu jako takovou, nýbrž o lukrativní posty, které jim mohou nabídnout ať už volby komunální či jiné. (Keller 1993)

**

2.3.1. Lobbying v rukou soukromého a občanského sektoru

Lobbying je do značné míry ustálená forma komunikace mezi politiky a zájmovými skupinami. Slouží primárně jako doplněk participace formou voleb, a zároveň umožňuje značně zefektivnit chod a součinnost státu, trhu a veřejného zájmu. Správný lobbying funguje, když politik naslouchá všem zájmovým skupinám se stejnou pozorností. Pokud jsou však zájmy prostředky té které strany vlivnější, dochází k nerovnováze a ze státu se stává neřízená střela. Tato část práce se věnuje teorii lobbyingu, přičemž je kladen důraz na rozlišení tohoto nástroje v rukou občanského a soukromého sektoru.

⁶<http://zahranicni.ihned.cz/c1-40134720-obama-opet-ostre-kritizoval-rozhodnuti-soudu-o-fina>

2.3.2. Definice pojmu lobbying

Úvodem do problematiky teorie lobbyingu bych chtěl začít definicí tohoto pojmu. To však nebude tak snadné, jelikož v české ani světové literatuře neexistuje uspokojivě shodný pohled na to, co vlastně lobbying znamená. Hledáme-li význam slova v různých zdrojích, nalezneme zpravidla vysvětlení lobbyingu jako nečisté činnosti nátlakových skupin, či naopak čistě legální zásobení vlád informacemi a expertními znalostmi. Mnohé definice pak zcela opomíjejí roli neziskových organizací jakožto zdroje profesionálních návrhů a kontaktu s širší veřejností.

Na internetových stránkách Encyklopedie Britannica nalezneme pod pojmem lobbying tuto definici: „*any attempt by individuals or private interest groups to influence the decisions of government; in its original meaning it referred to efforts to influence the votes of legislators, generally in the lobby outside the legislative chamber. Lobbying in some form is inevitable in any political system.*“⁷ tedy v překladu jakýkoliv pokus jednotlivců či skupin ovlivnit rozhodnutí vlád; původní význam odkazoval k snahám ovlivnit hlasy zákonodárců mimo zákonodárnou síň parlamentu. Lobbying je v určité podobě nevyhnutelný v jakémkoliv politickém systému.⁸

Původní význam slova *lobby* je však spjat s konkrétním místem, ze kterého se později odvodila výše popsaná činnost. Např. výkladový slovník Oxford advanced learner's dictionary vysvětluje slovo *lobby* jako předsíň, typicky prostornou halu vně parlamentu, kde se veřejnost schází s ministry a soukromě, ale nikoli tajně, dohaduje: „*(in the House of Commons etc.) large hall open to the public and used for interviews with Members of Parliament*“⁹. Dalším významem slova *lobby* je však i „*group of people, who try to influence the politicians, esp. to support or oppose proposed legislation,*“⁹ tedy skupina lidí, snažících se ovlivnit politiky, zvláště aby podpořili či zamítli navrhovaný zákon.

ncovani-kampani (zobrazeno 11. 11. 2010; 14:36)

⁷ Encyklopedie Britannica: <http://www.britannica.com/>

⁸ Zde se můj překlad definice Encyklopedie Britannica liší od překladu Marka Gajdoše, který poslední větu překládá takto: „Lobbying je v určité formě nepostradatelnou součástí jakéhokoliv politického systému.“, což dle mého názoru částečně mění podstatu vysvětlení lobbyingu. (Gajdoš)

⁹ Oxford advanced learner's dictionary, Oxford university press 1989: 731

2.3.3. Teoretický základ lobbingu

Samotný teoretický základ lobbingu pramení z jeho ekonomického předobrazu, tedy z teorie volného trhu. Jeho nejhorlivější zastánci, neoliberalisté, tvrdí, že trh je prostor, ve kterém dochází k spojení zájmů a tužeb a jejich naplnění. Všichni zde sledují jen vlastní zájem, ale výsledkem toho všeho je všeobecné bohatství, tudíž i veřejné blaho. V neoliberalistické teorii nemá jednotný veřejný zájem místo, politici jsou však přesto zavázáni konat právě v zájmu občanů. Lobbisté také soutěží navzájem mezi sebou dle pravidel nabídky a poptávky. Jejich cílem je pak přesvědčit politika pomocí argumentace a racionálního zdůvodnění, že právě to jejich řešení je tím nejlepším ze všech ostatních. Politik poté zváží nejlepší plány pro všeobecné dobro, a náležitě přitom využije profesionální zdroje poskytované lobbisty. V teorii tedy lobbisté žijí v symbiotickém soužití s vládním aparátem a tvoří jakési intelektuální a expertní pole, zároveň sloužící jako možnost přímé participace občanů na vládě. (Sedlák, Smejkal)

Dle Britsko/Českého manuálu s názvem *Aby váš hlas byl vyslyšen* je lobbing především demokratickým nástrojem artikulace potřeb jednotlivců, a zároveň tvůrčí a nadmíru žádoucí způsob participace na vládě. V úvodu autoři Megan Hodges a Geoffrey Wood zdůrazňují, že se jedná o formu dialogu mezi občany a jejich představiteli ve vládě. Zároveň akcentují tu vlastnost, že lobbing není v žádném případě nelegální a nečistá praktika, snad jen krůček vzdálená od korupce. Právý lobbing se totiž od uplácení liší otevřeností, tedy není skryt očím médií a veřejnosti, a jasnými pravidly. S touto distinkcí nyní tedy přistupme k samotné definici pojmu tak, jak ji podává tato kniha: „*Slovem lobbovat se v této příručce rozumí něco prosazovat a snažit se někoho ovlivnit prostřednictvím naší argumentace*“ (Hodges, Wood, 1998:8) Tedy ještě jednou: lobbing znamená snažit se někomu vnutit náš názor či způsob řešení s tím, že naším jediným nástrojem jest rozumná argumentace a schopnost přesvědčit politika o správnosti a moudrosti navrhovaného řešení. O důležitosti, kterou autoři této metodě přikládají svědčí tvrzení, že „*Lobbování je krví demokratického systému...*“ (Hodges, Wood 1998:9) a nezastupitelným doplňkem voleb, tvořícím pilíř pluralitního systému podílu na vládě.

Podle Hodgesové a Wooda je lobbying flexibilní a kontinuální způsob spravování, zčásti nahrazující již poněkud prehistorický způsob reprezentace pomocí voleb. Zároveň zbavuje jednotlivce pocitu bezmoci vůči „těm nahoře“ a dává jim tak reálný hlas, na rozdíl od hlasu volebního.

2.3.4. Nejobecnější rovina

V současném politickém spektru je pozice lobbistů poněkud jednostranná. Evropský parlament, stejně jako kongres USA, je napěchován tisíci agenty, kteří se snaží prosadit nepřeborné množství požadavků, které zastupují. Jednostrannost přitom spočívá v zastoupení agentů dvou sektorů, které stojí na politické scéně dosud jaksí odděleně. Je jím sektor soukromý, který je lobbisty zastupován v masivně větší míře, a sektor občanský či veřejný, podléhající taktovce nejrůznější neziskových organizací. Zatímco agenti lobbující za své zaměstnavatele sledují, dalo by se říci čistě soukromý a komerční směr, zástupci neziskových organizací prezentují ty problémy, které bychom souhrnně mohli označit za „skutečné“ či problémy, odrážející širší či užší veřejný zájem. O urputnosti, se kterou lobbisté tlačí na rozhodování politiků, svědčí například komentář Ivana Hoffmana v Ranní poznámce vysílané na radiu ČR1 Radiožurnál 26. února 2004, týkající se nástupu Pavla Teličky do funkce eurokomisaře: „*Podstatnější než někdejší politická příslušnost bude jeho schopnost čelit obrovským lobbistickým tlakům různých korporací či zájmových skupin, a to v zájmu nikoli pouze našem, ale v zájmu občanů třiceti zemí rozšířené Unie.*“¹⁰(Gajdoš)

Požadavek čelit neutuchajícím nájezdům zájmových skupin se samozřejmě nevyhýbá ani české politické scéně. Ostatně tento apel a zároveň dohadování o strategii jak těmto tlakům čelit byl součástí jednoho z povolebních sjezdů strany ODS, který se konal v

¹⁰ http://www.rozhlas.cz/komentare/rannipoznamka/_zprava/106305?f_od=0&f_num=50
(zobrazeno 11. 11. 2010; 15:10)

klubovně FGR v květnu 2010.¹¹ Konečně, vychvalování blahodárného efektu lobbingu na demokratické řízení země, tolik deklarovaného v manuálu *Aby váš hlas byl vyslyšen*, ztrácí mnoho ze svého půvabu, čteme-li, jak lobbisté naprosto ucpali ekonomiku Spojených států v knize žurnalisty Fareeda Zakarii *Budoucnost svobody*. Díky tzv. *Sunshine Laws*, tedy zákonům jež mají umožnit veřejnosti dohlížet na činnost kongresu USA zavedením veřejného hlasování, se oproti očekávání rozhodování nestalo demokratičtější ale naopak. I když by občané mohli přímo kontrolovat činnost svých kongresmanů, málokdo to skutečně dělá, tedy kromě početných a dobře organizovaných lobbistických agentur. Zatímco dříve mohli kongresmani více méně hlasovat podle svého přesvědčení a pak lhát, nyní si na ně každý lobbista může „posvítit“. Mnozí politici tak, ze strachu z tlaku lobbistů, slouží jen jako automaty na zvedání rukou, nehledě na jejich osobní kvality. Terčem amerických lobbistů je pak ekonomický systém a hlavně systém subvencí, který je v současné době největší brzdou americké ekonomiky. Zakaria například uvádí pěstitele bavlny, kterých je v Americe asi 25 000 s průměrným ročním ziskem 800 000 a státními dotacemi okolo 2 miliónů USD. To je jen jeden příklad za všechny naprosto nesmyslných a prodělečných zákonů, kterých je nepřeberné množství, a které se díky tlaku lobbingu již mnoho desítek let nedaří odstranit. Celý problém autor shrnuje prohlášením, že díky snadné manipulovatelnosti kongresu jsou dnes lobbistické agentury mocí srovnatelnou s mocí vlády. (Zakaria, 2004)

V současné době je lobbing na úrovni světové politiky již takřka tradičním jevem, jeho podoba však podléhá dobovému prostředí, ve kterém roste. Na řadu přichází otázka moci a s ní i otázka, kdo vlastně v současných pluralitně-demokratických systémech rozhoduje. Tomuto tématu se šířeji věnuji v oddílu věnovaném globalizaci kapitálu, který z velké části vychází z knihy U. Becka *Moc a protiváha moci*. V první kapitole autor uvádí větu, která postihuje jistý obecný aspekt současné mocensko-ekonomické proměny. Píše, že kapitál usiluje ovládat stát, aby z něj udělal formu své sebelegalizace, a zároveň aby získal instrument proti občanské společnosti. Z teze také vyplývá, že obecným zájmem kapitálu je srůst se státním aparátem a jeho podmanění si. To se v dnešní době do značné míry již stalo, a projevem tohoto současného stavu je praktické prohození rolí kapitálu a státu. Současná politika již nefunguje jako suverénní rozhodovací orgán, ale jako prostředek umožnění zájmů podnikatelů, kteří se tak stávají zprostředkovanými mocnáři. Role soukromého sektoru již

¹¹ o čemž hovoří například článek o srazu ODS v Klánovicích – <http://www.denikreferendum.cz/clanek/3631-nove-tvare-nova-ods-se-sesla-v-klanovicich-na-golfu>

nespočívá v tvorbě zisku prostřednictvím služeb, ale v ovlivňování veřejného prostoru. Naopak politika již není správou věcí veřejných, ale technikou konzumace moci. „*Politikové spotřebovávají stále více energie, nákladů a času na to, aby byli zvoleni, a méně na vlastní výkon politiky. Politika tak začala být více technologií a konzumací moci včetně tvorby vlastního zisku a přestává být správou věcí veřejných.*“ (Rynda 2010)

Zdrojem k dosažení této pozice soukromého sektoru je globalizovaný kapitál, prostředkem pak převážně lobbying, díky němuž lze vyvinout tlak, který překoná i odpor místních obyvatel, regionální či státní suverenity. Občanský sektor je oproti soukromému „odkázán“ na alternativní formy přesvědčování, jelikož kapitálem obyčejně ani z daleka nedisponuje. V mnohém tak zastává vlastně opoziční tábor vůči soukromým firmám, což jej vlastně staví do spojení s těmi, proti kterým jsou zájmy podnikatelů namířeny. Tato odlišnost má značný vliv na fakt, že obě strany využívají techniku lobbyingu odlišně, a je to proto, že reprezentují odlišnou sféru sociálního světa.

2.3.5. Funkce občanského a soukromého sektoru

Lobbying jakožto nástroj užívá občanský a soukromý sektor obdobně, značně se však liší cílový příjemce, který by měl mít z této jejich činnosti prospěch. Jak už z názvu vyplývá, lobbying slouží v rukou občanských sdružení veřejnému zájmu, či alespoň té části občanů, které zastupuje, zatímco v rukou soukromých firem slouží zejména potřebám trhu. O funkcích občanského a soukromého sektoru však nelze hovořit jako o dvou komplementárních partnerech. Zatímco občanský sektor svou funkci plní programově, sociální benefit trhu představuje spíše jeho „vedlejší příznaky“ než vědomý záměr.

2.3.5.1. Funkce trhu a soukromého sektoru

Dle Potůčka je trh systémem vztahů a mechanismem, schopným umožnit koordinovanou výměnu zboží a informací o nabídce a poptávce. Mezi jeho přednosti patří zejména:

- schopnost maximalizovat ekonomickou efektivnost
- sklon k inovacím
- opakování úspěšných experimentů
- rychlá adaptace na změny podmínek
- opuštění neúspěšných nebo zbytečných činností
- efektivnější realizace komplexních systémových úloh
- vytvoření velkých příležitostí pro uplatnění tvořivosti a podnikavosti lidí

(Potůček 1997: 24)

Slovy současného prezidenta Václava Klause je trh: „*Prostorem, kde si lidé svobodně vybírají, kde spolu uzavírají dobrovolné smlouvy a kde díky tomu realizují své touhy, svá přání, své potřeby, své preference.*“ (Klaus in Potůček 1997: 24)

2.3.5.2. Funkce, jež vykonává občanský sektor

Občanský sektor zajišťuje občanům tři základní funkce, a to sice:

- a) sociální
- b) politickou

c) ekonomickou, jejíž význam roste teprve v posledních letech a spočívá hlavně v poskytování zaměstnání a nabízení specifických služeb.

Sociální funkce občanského sektoru – umožňuje občanům sdružovat se do poměrně neformálních útvarů, díky kterým mají možnost aktivně se podílet na řízení své komunity a realizovat své zájmy. Tento druh participace tvoří jakýsi protipól formálních, a do značné míry vzdálených institucí, které představuje stát či ekonomické subjekty. (Frič a kol. 1996 in Potůček, 2005)

Politická funkce občanského sektoru – spočívá jednak ve vytvoření protiváhy státnímu a soukromému aparátu, jednak k jeho doplnění tam, kde je taková spolupráce efektivní. „...*Klíčovou funkcí neziskových organizací je jejich působení v roli tlumočnicků požadavků občanů...*“ (Kjarum in Potůček 2005:105). Tyto požadavky poté tvoří nároky, jež občané kladou na veřejnou politiku a do jisté míry se stávají i její součástí. (dle Kjarum 1992 in Potůček 2005)

Existují dva pohledy na politickou funkci neziskových organizací. Na jedné straně stojí představitelé silné občanské společnosti, kteří považují neziskové organizace za důležitou a silnou složku, a mělo by se jim umožnit, aby mohly významně ovlivňovat politické procesy. Zjednodušeně řečeno by mělo být lidem umožněno vyjadřovat se a spolurozhodovat o věcech veřejných vždy, pokud se jich to konkrétně dotýká. K zastáncům tohoto názoru patří např. Václav Havel. Druhý pohled tvoří zastánci liberální tradice, kteří považují za nejlepší způsob demokratického rozhodování klasické volby. Tento postoj je zase názorově bližší současnému prezidentovi Václavu Klausovi.

Dle Potůčka je optimální stav někde mezi: volby jednou za dlouhou dobu neumožní dostatečnou participaci občanů. Silný a rozvinutý občanský sektor napomáhá projevení rozdílných názorů a tím i nalezení optimálního řešení. Centrální politika navíc v občanském sektoru vychovává a posléze rekrutuje zkušené odborníky a politiky. Je tedy podmínkou dobře fungující demokracie a příznakem „zdraví“ politické kultury dané země.

Přednosti občanského sektoru: zahrnují odvětví, jež negenerují žádný nebo téměř žádný zisk, vyžadují ochotu a vcítění do situace druhých, vyžadují dobrovolnou práci peněžní dary, celostní přístup k problému a uplatnění morálních kritérií a individuální odpovědnosti. Do této sféry spadá reprezentace zájmů menšin, zájmových skupin či ochrany přírody.

Neziskové organizace nepatří ani do soukromého, ani do veřejného sektoru – jsou jakýsi mezník mezi oběma, a proto tvoří skvělý doplněk tam, kde trh i stát pokulhává. Jelikož mají vlastnosti obou dvou, mohou Neziskové organizace sdílet jak jejich přednosti, tak jeho negativa. (Potůček 2005)

2.3.6. Nástroje občanského a soukromého sektoru

Ačkoliv je technika lobbování v rukou veřejného a soukromého sektoru tolik odlišná, je stále jedinou zbraní, kterou mohou tyto složky participovat na rozhodování. Na základě svého ustanovení však využívá každá strana jiných prostředků k dosažení svého záměru. I když v praxi nelze jednoznačně přiřknout určité nástroje jen jedné straně, v mnohém odráží sféru, ve které je daný sektor dominantní.

2.3.6.1. Občanský sektor

Lobbing v rukou neziskových organizací se od toho řízeného soukromými podnikateli liší v jedné hlavní věci – není živěn kapitálem a v tom pravém smyslu neslouží k výdělečné činnosti. Tam, kde si firmy najímají nejrůznější specialisty, zapojují neziskové organizace občany, kteří pracují nikoli za honorář, ale kvůli zájmu o věc samou. Jsou občanům sympatické, jelikož obvykle obhajují „veřejný zájem“ a jsou symbolem otevřenosti. Ředitelka nadace pro rozvoj společnosti Hana Šilhánová v pořadu evropský magazín hovoří o stěžejním atributu neziskových organizací – důvěře.

Důvěra v neziskové organizace se zakládá zejména na úplné transparentnosti, tedy průhlednosti struktur. Dobrý občanský spolek veřejně deklaruje (např. na svých internetových

stránkách) své finanční příjmy, od koho pocházejí a na jaké účely byly použity. Občané si mohou zjistit kdo jsou její členové a jaké činnosti spolek vyvíjí na základě každoročně zveřejňované zprávy. Ty nejlepší organizace si i nechávají provádět audit dokumentů a účtů. Pokud nezisková organizace splňuje tyto požadavky, a pokud svou aktivitu deklaruje jako službu veřejnost, lze její činnost považovat za naplňování veřejného zájmu. Lobbying takových spolků je následně tím nejlepším a nejvíce žádoucím způsobem podílu na rozhodování – jedná se tedy o lobbying otevřený, a je v naprostém protikladu k lobbyingu soukromých firem, který je charakteristický uplatňování skrytých zájmů a struktur.

Organizace svou transparentností získávají to, co soukromým firmám a politikům chybí. Důvěra a důvěryhodnost umožňuje občanským sdružením lépe a účinněji oslovovat širokou občanskou základnu, ať už se jedná o rozšiřování členských pozic o angažované občany a odborníky, či agitace za podporu té které věci formou demonstrace, referenda atd. V síle, se kterou neziskové organizace tlačí, pak dochází k ospravedlnění toho, co je díky vysoké účasti veřejnosti prohlašováno za veřejný zájem. Z toho důvodu se občanský sektor spoléhá právě znovu na občany a jejich zapojení do tlaku, který občanská sdružení vyvíjí na vládní orgány.

2.3.6.2. Soukromý sektor

Podnikatelé a firmy by měli dle teorie lobbovat stejnými prostředky jako zástupci neziskového sektoru, tedy svou odbornou expertízou, zapojením veřejnosti a ve spolupráci s ostatními zájmovými skupinami. V jednom se však nevyhnutelně liší, a to sice v faktu, že se vždy jedná o zájem soukromý s cílem získat osobní příjem. Tato skutečnost prochází každou úroveň jednání, ať už se jedná o honoráře najatých specialistů či samotné argumentace. Smyslem kapitálu není veřejné blaho, ale sebereprodukce, jelikož kapitál vstupuje jako zdroj i jako nástroj kterým sám sebe hromadí. Hlavním nástrojem soukromého sektoru je tedy kapitál, díky kterému mohou firmy lépe zviditelnit svůj záměr formou prezentací, agitací a propagací nejrůznějšími materiály či odbornými posudky a návrhy najatých specialistů.

Dalším rozměrem lobbingu soukromého sektoru je samozřejmě i činnost, která se nachází někde na hranici legality a etiky. Jednou z věcí je najímání agentur, které se na lobbing specializují a disponují značnou mírou konexí a expertních znalostí v oblastech jako je právo, zákonodárství apod., díky kterým jsou vždy „v pravý čas na pravém místě“, když se o nich jedná. Praxí, jež se nachází někde za okrajem etiky, je pořádání nejruznějších soukromých banketů, na které se zvou politici a kde se zpravidla zdarma dobře nají. Jako protislužbu si pak ministři vyslechnou požadavky firmy, jejíž zájmy agentura zastupuje, a mohou se cítit zavázáni těmito požadavkům vyhovět. Zbytnělost tohoto sektoru služeb je nejvíce patrná v již zmíněných Spojených státech Fareeda Zakarii, kde působí jako účinná kotva státní ekonomiky.

2.3.5.3. Strategie lobbování

I když jsou orientace každé strany značně odlišné, dle teorie „férového“ lobbingu mají zájmové skupiny několik tradičních možností, jaké kroky zvolit.

Jsou jimi (dle Sedlák, Smejkal):

a) Osobní kontakt s politikem – lobbing ve smyslu prezentace argumentů a nikoliv nátlak či podplácení

b) tzv. grassroots lobbying – forma lobbingu, jež má za cíl zapojit a rozšířit základnu sympatizantů z řad občanů, kteří mají za úkol působit na politika. Smyslem tohoto typu lobbingu je demonstrace široké podpory veřejnosti. Např. formou dopisů, telefonátů, demonstrací.

c) tzv. agenda setting – využívání médií, demonstrací, prezentací s cílem informovat veřejnost a následně působit na politiky

d) Znalost rozhodovacích procesů a oblastí, ve kterých se zájmová skupina může uplatnit.

e) Získávání vědeckých podkladů a expertíz

f) Hledání spojení a koalic s ostatními podobně smýšlejícími skupinami

2.3.7. Závěr: Orientace a pole působnosti

2.3.7.1 Pozice občanského sektoru

Pozice, kterou neziskové organizace, potažmo občanský sektor jako takový v ČR zastává, není zdaleka tak silná, jako je tomu v zemích EU a USA. Například ve Spojených státech mají tyto organizace velmi vyspělý systém dotací ze soukromých zdrojů, díky kterému netrpí závislostí na státním aparátu. V českém a evropském prostředí dotuje neziskové organizace stát, což má své pro a své proti. Organizace díky tomu trpí jak nedostatkem prostředků, tak omezenou suverenitou. Dotace z fondů Evropské Unie tuto nevýhodu z velké části vyvažují, jejich působení však dosud netrvá dost dlouho, aby se občanský sektor stihl dostatečně rozvinout.

Hlavní problém v dnešní politice ČR však nespočívá v nedostatku finančních zdrojů pro neziskové organizace, i když i tento faktor hraje výraznou roli, ale v nedostatku spolupráce politiků a zástupců občanského sektoru. Např. Pavol Frič (FSV) v pořadu Evropský manuál, vysílaném na ČT2, říká, že zatímco tradiční spolky jako je třeba spolek zahrádkářů, myslivců či odbory, své zákony prosazují poměrně úspěšně, nové organizace, zastupující nejrůznější menšinové zájmy či ekologická hnutí, mají na utváření zákonu jen minimální vliv - jinými slovy jsou ve snaze prosadit své návrhy značně neúspěšní. Důvodem

může být právě neochota politiků spolupracovat s těmito spolky, a nepřímo vlastně i nezájem politiků o skutečné problémy, jež společnost tíží. Naproti tomu Ivan Gabal (Analysis and Consulting) soudí, že problém je v nedostatku vůle občanů zatlačit na politiky aby začali řešit přetrvávající problémy, ať už prostřednictvím voleb, neziskových organizací či akademické činnosti. V kontextu Evropy uvádí Pierre Lévy (Francouzský velvyslanec v ČR) docela opačný pohled když říká, že nezávislé organizace je nutné rozlišit na ty seriózní a ty, které se pouze vydávají za poučené, přičemž jejich síla spočívá v hlasitosti, se kterou útočí na politiky. Tedy říká, že mezi nezávislými hlasy je nutné vybírat rozumné na úkor těch, které jsou nejvíce slyšet.

2.3.7.2. Pozice soukromého sektoru

Zatímco občanská sdružení lze velmi snadno sledovat díky jejich transparentnosti a orientaci na veřejnost, společnost finančníků a podnikatelů zůstává skryta pod povrchem. Z médií však až znepokojivě často přicházejí zprávy o skutečném stavu prorůstání soukromého a státního sektoru. Případy střetu zájmů a přihrávání si státních zakázek mezi kolegy z politiky a podnikání jsou v Čechách na denním pořádku. Všeobecný nátlak lobbistů na každý myslitelný resort státní správy a zákonodárství činí pružné či vůbec jakékoliv vládní rozhodování nemožným, jak je tomu v USA Fareeda Zakarii nebo v parlamentu EU. Dle U. Becka je navíc kapitál ve své současné globalizované podobě nesouměřitelným protihráčem národním státům, v nichž se původně zrodil a jejichž kontrole nyní zcela uniká. Síla kapitálu může ignorovat lokální národní zákony, etické hodnoty včetně požadavku zachování životního prostředí. Stát jakožto jednotný útvar se postupně stává instrumentem soukromého sektoru, přičemž jej potřebuje právě a jen k ospravedlnění svých aktivit v očích veřejnosti.

2.4. Proměny hodnot moderních obyvatel měst a předměstí

Hodnoty moderního městského života procházejí značnou obrodou. S rostoucí životní úrovní roste i představa o tom, jak by měl člověk žít a hlavně kde. Domov pro nás představuje útočiště a protiklad místa, do kterého chodíme pracovat a kde se odehrává náš sociální život. Městské prostředí je pro dnešního člověka nesmírně stresující a dusivé, a proto obyčejně chceme aby v místě kde žijeme, vládl klid. Velice často také hledáme blízkost přírody, jelikož právě té je ve městech nejméně, a protože je přirozeně krásná. V této části práce se pokusím nastínit existenci skutečné lidské potřeby a touhy po klidném a krásném místě k životu ať už pro svou rodinu nebo pro sebe.

2.4.1. „Amenity“ neboli kritérium příjemného místa k bydlení

Anglické „amenity“ nemá v českém jazyce dostatečně pružný překlad, který by úspěšně pokryl rozsah významu tohoto slova. V anglickém slovníku nalezneme pod heslem „amenity“ významy jako „krása“, „štěstí“, „blaho“¹², ty však působí příliš abstraktně na to, aby mohly něco označovat. Ve smyslu anglického významu znamená toto slovo určitou vlastnost místa, ať už povahy hmotné, kulturní či sociální, která má pro dané lidi či jen jednoho člověka jistou duchovní hodnotu. Zkráceně a výstižně lze slovo „amenities“ přeložit prostě jako „statky“. Statky jsou předměty mající cenu, kterou nelze vyčíslit penězi. Obyčejně se jedná o charakteristiky místa jako je nezkažená příroda, příjemná komunita nebo např. kulturní dění atp. V české vědecké literatuře se již čerstvě začíná používat počeštěný

¹² Caha, Jan; Krámský, Jiří. 1970. Anglicko-český slovník. Státní pedagogické nakladatelství

výraz „amenita“, a spojení jako např. „amenitní krajina“ (tedy krajina obdařená statky), „amenitní migrace“ (migrace za těmito statky) atd.

V akademickém světě se slovo „amenity“ zapsalo zejména v souvislosti s novodobým trendem posledních několika desetiletí, kterým je „amenity migration“ – amenitní migrace, tedy migrace za lepším místem k životu. Zatímco v minulosti se lidé stěhovali primárně kvůli zaměstnání, a to sice směrem z venkova do měst, současný trend míří opačným směrem. Život ve velkoměstech se pro mnoho lidí stává nesnesitelným prostředím plným zápachu, hluku a odpudivosti. Změnila se také povaha zaměstnání, která dnešní lidé vykonávají. Díky rozvinuté dopravní a informační síti se již lidé nestěhují za prací, ale mnohdy si ji berou s sebou. Nově nabytá nezávislost na místě kvůli zaměstnání ve spojení s průměrnou vyšší movitostí občanů působí, že lidé začínají vyhledávat a vážit další kritéria, než je jen důstojné přežití. Těmito novými požadavky na „dobré“ žití je hlavně ráz okolí, a to zejména jeho přírodní kvality. Otázka peněz je zasunuta někam do pozadí a kupředu se derou hodnoty jako je příjemný komunitní život a právě možnost vyrazit do nedalekých lesů, hor a luk.

Jev amenitní migrace je nejvíce rozšířen a nejvíce probádán na půdě Spojených států, přesto lze o tomto fenoménu hovořit jako o globálním jevu, postihujícím i občany Čech, potažmo Prahy. Současný trend, kdy se obyvatelé městských center stěhují na periferii, můžeme stejně dobře označit za amenitní migraci, jelikož se jedná o přesun za stejnými „statky“, jako je tomu v Americe. Předměstí poskytují klidnější, méně zalidněné a zelenější místo k životu lidem, zejména pak mladým rodinám, které si přejí vychovávat své ratolesti ve zdravém prostředí a zároveň být blízko k různým rekreačním zónám.

Tyto hodnoty lze více či méně vztáhnout na životní styl střední i bohaté třídy napříč celým západním světem. Jako příklad pro srovnání mohou posloužit výsledky šetření, které provedli výzkumníci v horském městě Flathead, státě Montana, USA.

Mezi základní hodnoty jeho obyvatel patří: (Long in Moss 2006: 118)

- Svoboda a individualismus;*
- Finanční jistota rodinám*
- Cit pro komunitu; a*
- Úcta ke kráse přírodního okolí.*

Současný fenomén amenitní migrace je sice mnohem rozšířenější v USA, a s českým prostředím nemají problémy, jež sužují americké komunity mnoho společného. Jeho dopady však mohou posloužit stejně dobře jako poučení pro situaci některých českých lokalit, zejména pak pražské obce Klánovice. Ačkoliv zní celková, na přírodu orientovaná nálada moderních lidí velmi romanticky, ve skutečnosti se jedná o značně ošemetnou situaci. Tento jev se týká mnoha občanů a lokality, jejichž hlavní devizou je právě přírodní bohatství, zažívají neúměrnou zátěž hrozící, že tuto svou devizu nenávratně ztratí. I když se může zdát, že les, divočina či jen dostatek prostoru jsou ve své povaze nevyčerpatelné statky, jejich nadměrným užíváním se mohou změnit ve statky omezené.

V USA tedy těch několik krásných a netknutých divočin s bezpočty ohrožených druhů čelí vážné krizi „komercializace“ a následně jejich likvidace. Městečka uprostřed překrásných roklin s vodopády, lesy a divokou zvěří se značnou rychlostí mění v luxusní resortní sídla s rozsáhlými obytnými bloky, nákupními a zábavními středisky, firmy, školami, knihovnami, letištěm a několikaproudými silnicemi. Lokality, které nesou čestný název „národní park“ paradoxně kvůli tomuto statutu nejvíce trpí. Dochází k ničení přirozených habitatů ohrožené zvěře, znečišťování vod, zahlcení okolní krajiny chodci a vozidly. Věc se dostala tak daleko, že samotní původní amenitní migranti nakonec místo opouštějí, jelikož se za tu dobu vlastně stalo místem, ze kterého před tím utekli. *„Žili jsme v jiných městech zaplavených neomezeným rozvojem a zdálo se, že to samé by se mohlo stát zde. Nestál jsem o to, aby se všechno potřetí opakovalo aniž bych něco učinil na ochranu toho, co Whitefish dělá jedinečným“* (Moss 2006: 117 - vlastní překlad) říká jeden angažovaný občan dalšího z horských měst v rezervaci Glacier National Park, stát Montana. Tento cyklus by se mohl opakovat do totálního zničení všech krásných míst v zemi, kdyby rozhodující činitelé nezačali regulovat výstavbu pomocí územního plánování. Jelikož stát si s nově vzniklou situací mnohdy nedokáže efektivně poradit, zůstává jedinou možností občanská iniciativa.

**

3. Empirická část:

3.1.1. Výkumná metoda

Z důvodu požadavku vytvořit co možná nejširší a nejucelenější obraz jedné konkrétní situace jsem na základě relevantní sociologické literatury zvolil úhel zkoumání prostřednictvím kvalitativní případové studie. Případová studie není konkrétní metoda, ale spíše určitý postoj, který výzkumník vzhledem k danému problému zaujme. Tento přístup je velmi vhodný, zajímáme-li se o danou věc jako takovou a chceme-li náš objekt zájmu zachytit v jeho jedinečnosti a komplexitě. Záměrem takového přístupu je podat celistvý a objektivní obraz kauzy, ze kterého by si mohl případný čtenář utvořit vlastní názor. Existuje několik přístupů k pojetí případové studie, ze kterých se mi jako nejvíce vyhovující jeví chápání Roberta K. Yina. Ten „*definoval případovou studii jako strategii pro zkoumání předem určeného jevu v přítomnosti v rámci jeho reálného kontextu, a to zvláště když hranice mezi jevem a kontextem nejsou zcela jasné.*“ (Hendl 2005:108) Tato metoda funguje v případě Klánovic nejlépe, protože v tomto případě nelze úspěšně „vypreparovat“ určité fenomény, aniž bychom je tím ochudili o širší souvislosti.

V rámci případové studie rozlišuje Yin čtyři odlišné přístupy popisu, kterými jsou: exploratorní, explanatorní, deskriptivní a evaluační studie. Pro potřeby studie jsem zvolil zejména studii explanatorní a deskriptivní, jelikož nejlépe vyhovuje cíli popsat a identifikovat příčinné řetězce, které zkoumaný jev utvářely, a zároveň zachovávají celistvý charakter předmětu umožňující sledovat případ z obecnější perspektivy. K tomuto účelu se zpravidla k důkladnému popisu užívá teorie, která výzkumníkovi umožní problém pojmout v novém a netradičním úhlu pohledu a získat tak zajímavé podněty k dalším úvahám v širším měřítku. Zároveň mu však slouží jako nástroj, se kterým lze celou empirickou práci zaměřit určitým

směrem. Vzhledem k hojnosti a bohatosti zdrojů a informací totiž není žádoucí sbírat data „o všem“ co s případem souvisí, a teorie tak slouží mimo jiné i jako filtr relevantních informací, ze který lze složit konzistentní vyprávění sledující určitý řád.

Díky předběžnému seznámení se s výzkumným problémem jsem tedy navrhl teorii, která by umožnila co nejlepší a nejširší uchopení kauzy. Teorii jsem pak použil ve formě tzv. senzibilizujících konceptů: „*Senzibilizující koncept znamená koncept převzatý z abstraktní teorie, který slouží pro zaměření výzkumu a nemá obvykle jednoduše operacionalizovatelný tvar. V explanatorních studiích využíváme několik konkurujících teorií a hledáme tu, která nejlépe vysvětluje případ.*“ (Hendl 2005: 110)

Tyto koncepty jsou součástí teoretické části práce a tvoří několik obecných ploch, přičemž jejich smysl spočívá v schopnosti pokrýt případ v co největším rozsahu. Tvoří témata, která jsem na základě předběžné studie a znalosti případu shledal jako základní, a podle kterých jsem k výběru a pozdější explanaci a deskripci přistupoval. Zároveň si však uvědomuji, že tímto způsobem není v žádném případě možné obsáhnout každý jednotlivý aspekt a dosáhnout tak vyčerpávajícího popisu. Domnívám se však, že tato technika se svému ideálnímu cíli v případě popisu případu Klánovic a golfu blíží nejvíce.

Při užívání zorného úhlu případové studie si zároveň uvědomuji její rizika spočívající v obtížné generalizaci a aplikaci výsledných zjištění na širší kontext. Tento problém však již vyřešil Yin, když říká, že: „... *případové studie, stejně jako experimenty, jsou zobecnitelné na teoretické předpoklady a nikoli na populaci nebo universum. V tom smyslu není případová studie stejně tak jako experiment ‚vzorek‘ a cílem vypracování případové studie je rozšířit nebo vytvořit teorii (analytické zobecnění), nikoli vyčíslit pravidelnosti (statistické zobecnění).*“ (Yin in Kovaříková 2010: 71-72) Kauza Klánovic a golfu je samozřejmě výsledkem mnoha jedinečných vlivů a jako taková nelze dost dobře zaměnit s jinými kauzami tohoto typu. Jednotlivé kategorie analýzy jsou však dle mého názoru do značné míry zobecnitelné, a jako takové je lze porovnávat s obdobnými fenomény jako např. lobbying neziskových organizací či vztah golfu a obchodu.

3.1.2 Senzibilizující koncepty

Při navrhování základní teorie, se kterou by bylo možno případ co nejlépe uchopit, jsem se řídil následující úvahou: jaké dimenze hrají v kauze stěžejní roli s ohledem na motivace a způsob jednání jednotlivých aktérů, pramenící z povahy jejich původu (občané a občanská hnutí vs. podnikatelé a zahraniční investor) a zároveň, jaké obecné koncepce poslouží jako nejlepší, ale také nejvíce konzistentní vyprávěcí a vysvětlovací aparát.

Cílem bylo nezabývat se mnoha podružnými aspekty, které lze v rámci případu identifikovat (jako např. NIMBY¹³ efekt a jiné), ale najít a postihnout významné tematické bloky v jejich celku, aby bylo mezi nimi možné provést komparaci a zároveň pokrýt ty nejdůležitější faktory, mající zásadní vliv na stav věci jak se udály.

Z tohoto důvodu jsem se rozhodl zkonstruovat několik základní os, které měly za cíl problém důkladně rozebrat a přehledně podat jednotlivé části, zároveň však zachovat návaznost na celek. První základní osou, kterou bych označil jako vertikální jelikož protíná případ na dvě protistrany, je rozlišení na sféru soukromého sektoru v zastoupení investora společnosti Forest Golf Resort Praha (dále i „FGRP“) a zastánců golfu, a na sféru veřejnosti, konkrétně občanů Klánovic a okolních obcí. Jako druhou základní osu (resp. osy), kterou bych obrazně vedl horizontálně, jsem pro účely detailního studia zvolil čtyři úrovně či obecná teoretická kritéria, v rámci nichž obě strany více či méně působily.

Tyto čtyři úrovně jsou:

- 1. *Povaha a vliv zahraničního kapitálu na ekonomiku a rozhodování v regionálním měřítku*** – tato část je věnována zejména investorovi FGRP, jeho povaze „šedé eminence“ a neortodoxních technikách, kterými o sobě na území ČR dává vědět.

¹³ Not in my back yard effect – neboli situace, kdy některé osoby či skupiny odmítají realizaci určitých projektů, jelikož by zasahovaly do jejich životního prostoru – např. výhled do lesa apod.

2. *Politicizace kauzy a role politických stran jakožto brzdy či naopak katalyzátoru protichůdných zájmů* – tedy na jedné straně pražská ODS katalyzující aktivity FGRP a na druhé Strana zelených (dále i SZ) podporující veřejnost
3. *Lobbing jakožto technika přesvědčování politiků a vysokých úředníků, a mobilizace či umožnění politické participace občanů/voličů* – zde jsem se zaměřil zejména na popis těch sfér, v nichž je ta která strana dominantní, tudíž jsem na základě předběžných znalostí analyzoval vztah a) FGRP a ODS, kdy mi šlo zároveň o to, dokázat provázanost politiky a soukromého sektoru, a b) zainteresovaných občanských hnutí a to zejména Občanského spolku Újezdský STROM a občanů, přičemž jsem dbal pozornosti ohledně fungující či nefungující spolupráci mezi tehdejšími držiteli moci ODS spolu s vysokými úředníky a snahami občanského sdružení.
4. *„Amenity“ neboli touha moderních lidí žít v krásném a klidném prostředí* – tato úroveň si klade za cíl obhájit protest občanů Klánovic jakožto objektivní důvod a nikoliv výsledek manipulace zájmových skupin, které maří golfový projekt z vlastních sobeckých důvodů.

Na základě předběžné znalosti případu a výběru těchto čtyř stěžejních momentů jsem navrhl korespondující teorii s ohledem na výběr těch nejlépe vyhovujících k popisu a širšímu objasnění předmětných vztahů a zákonitostí. Užitou teorii uvádím v části jí vyhrazené a v zásadě se snaží co nejlépe korespondovat se čtyřmi výše uvedenými rovinami kauzy.

3.1.3. Technika sběru a analýzy dat

Jelikož je s ohledem na výzkumné otázky stěžejní klást důraz na sledování klánovické kauzy v čase, znamená její studium do značné míry rekonstrukci události z několik let starých dokumentů. Tyto články mají velkou výhodu, jelikož obsahují široké spektrum typů dokumentů sahajících od osobních zpovědí a subjektivních dojmů, až po oficiální či úřední listiny s prokazatelnou reliabilitou informací. V možnosti analyzovat subjektivně zbarvené

články (zejména v Klánovickém zpravodaji) jsem spatřoval výrazný komplement, který mi nahrazoval případnou nutnost užít alternativních technik sběru dat jako je např. rozhovor nebo dotazník. Vzhledem k nepopíratelné výhodě, která spočívá v neintruzivnosti metody sběru dat formou analýzy dokumentů, a jelikož jsou tyto prameny dostupné ve značné hojnosti (téměř zcela prostřednictvím internetu), zvolil jsem postavit veškerou analýzu na rešerši veřejně přístupných dokumentů a celostátního a regionálního tisku.

„Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla porížena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“ (Hendl, 2005: 204) Jsou jimi pak zejména články v místním periodiku se jménem Klánovický zpravodaj (dále i „KZ“), který jsem podrobil detailní analýze počínaje výtisky od r. 2005, občasníků vydávaných jednotlivými stranami pod názvem Čas pro Klánovice (Strana zelených) a Klánovice dnes (Forest Golf Resort Praha), archivních a současných článků celostátního tisku Mladé fronty Dnes a serveru idnes.cz. Mým neocenitelným pomocníkem byl také internet, díky kterému jsem mohl čerpat poznatky z oficiálních stránek jednotlivých spolků (zejména Občanského sdružení Újezdský STROM) a diskusních fór. Internetové stránky také poskytují značné množství úředních a odborných dokumentů ohledně územních plánů, návrhů hřiště, posouzení vlivu na životní prostředí, zápisů ze zasedání apod. Dalším zdrojem informací mi pak byly reportáže ČT Nedej se a Reportéři ČT, díky kterým byla kauza zdokumentována v médiích. Při sběru dat jsem v neposlední řadě také čerpal přímo z internetové stránky ministerstva spravedlnosti www.justice.cz, díky které jsem se dozvěděl mnohé o původu investora golfového projektu.

Na tomto místě bych se ještě rád zmínil o problematice spolehlivosti zdrojů a dat, které jsem analyzoval. Vzhledem k faktu, že autoři některých textů, zejména pak článků v KZ, psali a podávali informace více či méně ovlivněné subjektivním postojem vůči golfu a lesu, prováděl jsem souběžnou analýzu více zdrojů zároveň a porovnával vzniklá data s oficiálními dokumenty. Ty pro mě znamenaly orientační bod, jelikož o jejich spolehlivosti není pochyb. Pokud jsem však v některých analýzách vycházel z tvrzení neoficiálních zdrojů, snažil jsem se tuto skutečnost uvést ve výsledné práci, aby bylo jasné, z jakého zdroje tyto informace pocházejí.

Předběžné zaměření na typy a obsahy dokumentů jsem vybíral s ohledem na relevantní teorii, se kterou měla výsledná data korespondovat. Z tohoto důvodu jsem také prováděl selektivní výběr dat dle relevantních kritérií a jejich redukci na případy a příklady, které co nejlépe demonstrují a testují použitou teorii. Při této redukci mi však vzniklo velmi vážné nebezpečí, že se jednotlivé příklady ochudí o návaznost na okolní kontext, protože jsem

se rozhodl v rámci deskriptivní části práce analyzovat a popsat sled událostí, který čtenáři poslouží i jako vnější vodítko k orientaci v kauze Klánovice vs. golf.

Při sběru a třídění dat hrály roli zejména pružné a vhodné kategorie, pod které jsem jednotlivé aspekty případu řadil. Kategorizace však již v mnohém znamenala zároveň analýzu a interpretaci, proto nelze tyto dvě fáze (sběr dat a interpretace) oddělovat. Konkrétní kategorie poté vznikaly v duchu kvalitativního šetření zčásti v průběhu samotného sběru dat, a ve výsledku tvořily obecnější deskriptivní systém, jehož smyslem bylo vytvoření teoretických zobecnění jednotlivých jevů a vztahů. „*Konstrukcí kategoriálních systémů se myslí návrh popisného systému kategorií pro systematickou klasifikaci a rozřídění dat, přičemž se silněji nebo slaběji vychází přímo z nashromážděných dat. Jejich pomocí uspořádáváme datový materiál tím, že ho přiřazujeme k různým nadpisům.*“ (Hendl 2005: 211) Důležité přitom je, aby tyto kategorie a) zachovávaly svou návaznost na ostatní kategorie v rámci deskriptivního systému a b), aby samy dostatečně pružně reagovaly odpovídaly datům, na který byly aplikovány. Samotný proces sběru a analýzy dat lze následně shrnout do dvou fází: 1. sběr a organizace dat a 2. jejich následná interpretace, které z velké části probíhaly současně

Také posuzování dat a interpretaci jsem prováděl se snahou zkombinovat holistický a analytický způsob, tedy zkoumat jevový systém po částech, ale zároveň si udržet obecnější návaznost na případ jako celek. Hlavním kritériem však bylo zhodnotit data v perspektivě případu jako takového, tedy volba *analýzy orientované na případ*, jež klade důraz na zachycení fenoménu jako celku s jeho souvislostmi a specifiky. „*Analýza orientovaná na případ uvažuje případ jako celistvou entitu a hledá konfigurace, asociace, příčiny a následky uvnitř případu, případně provádí komparaci mezi několika málo případy. Je orientovaná na proces.*“ (Hendl, 2005: 226). Při hodnocení dat jsem však zároveň užíval přístupu analýzy orientované na proměnné, kdy mi různé důležité prvky sloužily zároveň jako styčné body s obecnější problematikou, jako je například téma zahraničních firem a daňových rájů, ODS a její propojenosti s podnikatelským sektorem a vztahem k veřejnosti atd.

3.2. Deskriptivní část: historie Klánovic a klánovické kauzy

Klánovický les je největším a nejstarším lesním útvarem v okolí hlavního města Prahy. Fiederholz neboli Vidrholec, jak je dnes nazýván, zůstal celistvý a neporušený do doby, kdy se v jeho severní části začalo kácet za účelem vystavění honosných vil pro pražskou elitu. Klánovice, podle zakladatele p. Václava Klána, byly luxusní residenční oblasti s lázněmi, hotely a golfovým hřištěm.

Zřizovatelem tehdejšího hřiště byla v roce 1926 vzniklá společnost Golf Club Praha (dále i „GCP“), jež si od rodu Lichtensteinů zakoupila lesní pozemky o rozloze 88 ha, ležící na západ od obce. Projekt golfového hřiště byl svěřen ing. Josefu Charvátovi, a byl připraven k realizaci roku 1929. Z původního 18ti jamkového návrhu však z nedostatku prostředků vzniklo hřiště 9ti jamkové, a to až roku 1938, kdy se již schylovalo k válečnému konfliktu. Klánovické hřiště pak zažilo krátký vzestup po Mnichovské dohodě, kdy byla zabráná hřiště v oblasti Sudet. Za druhé světové války se hřiště a klubovna využívaly jako polní lazaret. Po skončení války bylo částečně na prvorepublikovou tradici navázáno; mezi lety 1949–52 je však nejprve znárodnil stát ve prospěch České obce sokolské a později ČSTV. Roku 1952 byly pozemky stále ještě nedokončeného hřiště zorány a osázeny stromy.

Fáze 0 – profáze (1989–1995)

Období komunistické nadvlády znamenalo pro Klánovice útlum a úpadek, a proto se po jejím pádu roku 1989 občané ohlíželi po způsobu, jak této obci navrátit její slávu z dob první republiky. Klánovice byly lázeňské městečko s golfovým hřištěm, mnoho občanů by tehdy rádo vidělo tento znak moderní aristokracie zpět. Radní tedy pozvali do obce investory, kteří měli podat návrh a sumu peněz nutnou k vystavění areálu. Roku 1991 získal Golf Club Praha v rámci restitučního řízení zpět pozemky v okolí klubovny o rozloze asi 3 ha. Do roku 1995 byl vypracován projekt 18 jamkového hřiště, posouzen z hlediska vlivu na životní prostředí (Environmental Impact Assessment, EIA) a odsouhlasen zastupiteli obce. Ti se zasadili o zanesení změny lesních pozemků v okolí klubovny na statut SO2 (pozemky určené

k oddychu a sportu – tedy i golfu) do budoucího návrhu územního plánu Prahy. Součástí plánu bylo také zanesení výjimky z ochranných podmínek. Zadavatel projektu GCP však od výstavby z důvodu nedostatku financí ustoupil a přenechal tak věc budoucnosti.

Fáze 1 – (2004–2005)

Golfový projekt tak dostal na téměř deset let odklad. Poté se na scéně objevil nový investor, vystupující výhradně prostřednictvím jednatele, kterým se stala Monika Bažantová, občanka Klánovic. Hlavní aktér a tvář budoucí společnosti Forest Golf Resort Praha. Monika Bažantová se na veřejnosti poprvé objevila na zasedání zastupitelstva MČ 10. 12. 2004. V zápisu ze zasedání se o pí. Bažantové hovoří jako o jednatelce firmy Training and management Academy, s. r. o, přičemž přítomní zastupitelé tehdy prezentovanému návrhu golfu vyjádřili podporu.

V návaznosti na toto zasedání začal investor záměru jednat se státním podnikem Lesy České republiky (dále i „LČR“), který jej vyzval, aby zamýšlený projekt prezentoval klánovickým občanům. Na zasedání, jež se konalo 19. 5. 2005, již projekt výstavby golfu nabývá hrubých obrysů: za účasti několika specialistů představila Monika Bažantová návrh projektu, jeho přibližnou lokalizaci a benefit, jenž bude golf pro občany znamenat. Jednalo se o návrh 18ti jamkového hřiště, které by si žádalo vykácení asi 20 ha lesa v několika přírodních rezervacích, jeho část by dokonce zasahovala do oblasti NATURA 2000, která je chráněná Evropskou unií. Padá zde také první zmínka o „tajemném“ investorovi, jenž si zatím nepřeje být znám, je však řečeno, že se jedná o investici zahraničního kapitálu. Starosta ing. Losert při této prezentaci také uvedl, že zastupitelstvo již o projektu jednalo a schválilo jej, aniž by o tom byli občané informováni.

Již po několika měsících, v období června a července, zahajuje svou činnost Občanské sdružení za klánovický les (dále i „OSZKL“) protestními články ve zpravodaji a následnou peticí, jež má za následek značný růst veřejné nevole vůči projektu. Na mimořádné schůzi zastupitelstva 8. 9. 05 byl za přítomnosti asi 150 občanů vyjádřen všeobecný, většinový nesouhlas se stávající podobou projektu jak občany, tak zastupiteli. Mimo jiných se proti postavili místostarosta JUDr. David Dušek a zastupitel MUDr. Jaroslav Brabenec, kteří považovali zásah do lesa za nepřijatelný a projekt za megalomanský. Přítomen byl i ředitel LČR ing. Zdeněk Žára, který ústně potvrdil závaznost názoru zastupitelstva pro pokračování v jednání s investorem. V závěru zasedání bylo na popud občanů odhlasováno usnesení o

změně územního plánu tak, aby nepřipouštělo vznik žádného hřiště nikde v areálu klánovického lesa.

Fáze 2 – (2005–2006)

Bezprostředně po událostech z 8. 9. 05 se v klánovickém sdružení Občanské demokratické strany (dále i „ODS“) začala ujímat kormidla úzká skupina příznivců a přátel dosavadního předsedy Jiřího Hladíka. Strana v této době přijala 14 nových členů, mezi nimiž figurovali hlavně Monika Bažantová a p. Zdirad Pekárek – osoby přímo spojené s výstavbou golfu v Klánovicích. Po masivním náboru nových členů byla ve straně odhlasována smlouva zavazující členy k jednání v souladu s názorem strany pod hrozbou vyloučení. V reakci na tyto události ze sdružení odcházejí někteří původní členové, hlavně klánovičtí radní – starosta Jaroslav Losert a zástupce starosty Dušek, aby založili protestní platformu Pravá ODS.

Současně je v měsíci květnu 2006 založeno místní sdružení Strany zelených (dále i „SZ“), jejichž hlavní prioritu tvoří záchrana lesa v opozici proti výstavbě golfu. Další kolo v souboji o klánovický les mělo být vedeno na poli komunální politiky, o jejíchž aktérech měli rozhodovat voliči.

Dne 21. 10. 2006 se konaly komunální volby, jenž měly vlastně podobu referenda o otázce golfu. Stanuli proti sobě zjednodušeně řečeno ti „modří“, tvoření příznivci golfu a podnikatelé pod vlajkou ODS, a ti „zelení“ kandidující pod hlavičkou Volba pro Klánovice, složenou z kandidátů za Stranu zelených a odpadlické frakce Pravá ODS. Předsedou Volby pro Klánovice (dále i „VPK“) byl jmenován ing. Ladislav Hrabal, CSc., zarytý odpůrce kácení v lese a budoucí úhlavní nepřítel osob okolo Moniky Bažantové.

Fáze – 3 (2006–2008)

Jelikož byly komunální volby vlastně o golfu, rozhodovali voliči přímo o budoucí politice ve vztahu k diskutované otázce. Vzhledem k masivní předvolební kampani a zviditelňování se odpůrců kácení lesa na stránkách Klánovického zpravodaje byl výsledek již předem odhadnutelný: ačkoliv byla v Klánovicích ODS tradičně vždy silná, podařilo se jí v těchto volbách získat rekordně nízký počet hlasů a tím i mandátů v zastupitelstvu. Výsledný počet mandátů si strany rozdělily v poměru 4 členů Volby pro Klánovice (Hrabal, Losert, Vilgusová, Dušek) zatímco ostatní strany získaly jen po jednom. V otázce golfu byl výsledek 7:2, tedy sedm zastupitelů by hlasovalo proti a dva pro golf. Po těchto volbách se radnice

ujímá předseda vítězné strany Ladislav Hrabal, který střídá ve funkci dosavadního starostu Loserta.

Starosta Hrabal v žádném případě neskrývá své protigolfové přesvědčení a ventiluje tyto své názory a zjištění na veřejnosti prostřednictvím Klánovického zpravodaje. Jeho hlavní podpora leží v menšinové politické straně SZ, která se po parlamentních volbách poprvé probojovala mezi podílňiky na vládě. Jsou konány nejrůznější demonstrace, setkání a happeningy, kde vystupují předáci SZ jako Kateřina Jacques, Martin Bursík a radní pražského magistrátu Petr Štěpánek.

Období starosty Hrabala je poznamenáno sice uceleným bojem proti golfu, nicméně také rozpojením komunikačních toků mezi úřadem městské části (dále i „MČ“) a jinými vyššími subjekty. V červnu 2007 se LČR začínají stavět ke Klánovicím zády a přehodnocovat svou dřívější návaznost na vůli občanů a zastupitelů. Nový ředitel LČR postupně upouští od dřívějších slibů a ujednává s FGRP smlouvu o budoucí smlouvě nájemní na 82 ha s možností toto území rozšířit až o třetinu. Současně s odklonem LČR začíná Klánovice opouštět i přízeň magistrátu, který je v této době díky nadpoloviční většině plně pod kontrolou ODS. Starosta Hrabal má náhle na Mariánském náměstí dveře zavřené a zůstává politicky izolován na úřadě na periferii Prahy. Oproti minulému starostovi Losertovi (ODS) zaznamenává Hrabal drastickou redukci finančních dávek na chod obce. Tato situace nejen že odkryje skutečnou vážnost hry, kterou se zastánci golfu klánovičtí hrají, ale bohužel i nerozumnost agresivní protigolfové politiky. Vrcholem Hrabalovy éry jakožto starosty byla jeho kandidatura do senátu za SZ, která vlastně stavěla jeho lýtý boj za les do polohy předvolební agitace a vedení se na tzv. „zelené vlně“ vycházející z veřejného názoru.

Fáze 4 – (2009 – *)

Po necelých dvou letech ve funkci starosty odchází Ladislav Hrabal mezi zastupitele, kteří místo něj zvolili Jaroslava Loserta, člověka, jenž starostoval v období před Hrabalem. Na shromáždění dne 20. 1. 2009 byl starosta jednohlasně odvolán (7 z 9) z důvodu neschopnosti plnit svou funkci a celkové nevoli vůči jeho vystupování.

Po návratu Loserta dochází k znovuoobnovení toku financí z magistrátu, komunikace jsou jako nové a škola konečně dostává tak dlouho odkládanou opravu. Ve věci golfového projektu se události znovu začínají hýbat: 16. 3. 2009 zastupitelstvo nejprve zamítlo návrh

zrušit usnesení z 8. 9. 2005 o změně územního plánu (dále i „ÚP“), odhlasovalo však návrh na kompromisní řešení, které mělo v důsledku zmenšit území SO2¹⁴ z aktuálních asi 80 ha na 55 ha (to bylo odhlasováno 23. 6. 2009) Tento návrh již zároveň počítal s 9ti jamkovou verzí hřiště a kácením okolo 8 ha lesa znovu zčásti v evropsky chráněné oblasti Blatov. Zastupitelstvo tak jednalo s vysvětlením, že jelikož se s usnesením z roku 2005 na magistrátu do té doby odmítli radní zabývat, bude nové usnesení přijatelnější a tudíž i vlastně před golfem zachrání 25 ha lesa. Za účelem projednání kompromisního návrhu byla zřízena tzv. „pracovní skupina“ složená ze 3 zastupitelů a 3 členů investorské jednatelské skupiny.

V této době se na veřejnost dostávají první zprávy o protichůdném stanovisku, jež zastupitelé měli v otázce golfu zastávat. Starosta Losert a místostarosta Dušek společně s dalším zastupitelem Brabencem, kteří všichni v roce 2006 kandidovali za strany slibující zachování lesa (Volba pro Klánovice, ČSSD), nyní na stránkách KZ prezentovali své úvahy o projektu, jenž se v novém světle nezdá tak špatný, a nepřímo i svou podporu. Tento obrat byl v rozporu s usnesením, jež zastupitelé podepsali po vyhraných komunálních volbách 2006. Jeho obsahem bylo prohlášení o platnosti usnesení z 8. 9. 2005 a zavázání se k dodržení tohoto stanoviska po dobu následujícího volebního období. Občané nyní vnímali své radní jako agenty investora, což vedlo k iniciaci podpisové akce za vyhlášení referenda.

Jelikož musela společnost FGRP čelit značnému odporu ze strany občanů (v referendu se proti vyjádřilo 81 %) a zároveň nedokázala získat oprávnění komise pro zjišťování dopadu na životní prostředí (EIA¹⁵), zůstala celá věc otevřená. Po výsledcích referenda odstoupil zastupitel Brabeneček, načež byl vzápětí odvolán i zástupce starosty Dušek. Starosta Losert odstoupit odmítl a nepodařilo se jej odvolat, a zůstal tak ve funkci až do komunálních voleb 2010.

**

3.3. Analytická část: analytické popisy událostí

¹⁴ Plochy vyhrazené sportu a rekreaci; typ označení ploch v ÚP

3.3.1. Nadnárodní původ kapitálu

V této kapitole se pokusím na základě velmi kusých a omezených informací sestavit obraz tajemného investora, jehož identita stále není a nemůže být známa. Z níže uvedených dat se však naštěstí vyvstává obraz téměř učebnicového příkladu působení a charakteru konkrétní globalizované kapitálové mocnosti. Při studiu a sledování stop, které za sebou investor zanechal, jsem jakoby hledal mě dosud neznámý živočišný druh, o kterém jsem měl dosud jen teoretické znalosti, a nyní jej nacházím v jeho přirozeném prostředí – daňových rájích.

3.3.1.1. Pátrání po tajemném investorovi

FGRP neboli Forest Golf Resort Praha je malá společnost skrytá pod křídly mnohem větší zahraniční právnické firmy. Amczech Holdings Limited je společnost sídlící v daňovém ráji kanálu La Manche na ostrově Guernsey. Firma Amczech vstoupila na trh zápisem do obchodního rejstříku dne 17. 11. 1992, jejím jediným představitelem je Kanadčan William G. Alguire a v Praze sídlí na adrese Velvarská 47, Praha 6. William G. Alguire je současně, společně s českým právníkem JUDr. Jiřím Drbalem, předsedou a místopředsedou společnosti EUROCAST, a. s., dříve známé pod názvem PREFA Ústí nad Labem. Tu Amczech koupil v rámci privatizace od Fondu národního majetku (dále i „FNM“) a dne 27. 1. 1992 došlo na valné hromadě k odsouhlasení změny stanov, změny názvu na EUROCAST, s. r. o., a k odvolání dosavadního představenstva. Základní kapitál PREFY činí dle zápisu ze dne 21. 3.

¹⁵ Enviromental impact assesment

1991 100.000 Kč, ke dni 27. 1. 1992 se však částka vyhoupla na 391.606.000 Kč. Dne 16. 7. 1996 na PREFU krajský soud v Ústí nad Labem vypsál konkurz, a vymáhal po jejím majiteli firmě Amczech pohledávku „v nominální hodnotě 51.007.025 Kč... (90 % kupní ceny za privatizovaný majetek Prefa Ústí nad Labem a. s.), která byla pravomocně přiznána rozhodnutím rozhodčího soudu, ale přes veškeré úsilí vymoci ji, kdy exekuční řízení bylo vedeno proti nabyvateli i ve Velké Británii, se na tuto pohledávku nepodařilo získat ničeho.“¹⁶

Takovéto praktiky byly u nás v době rané demokracie poměrně běžné. Firmy získaly majetky od státu, ale kupní cenu nikdy nesplatily. Navíc mnohdy převratně navýšily dluhy, které měla firma zaplatit městu za nájem a nemovitosti. „Většina pohledávek města vznikla prodejem domů či pozemků, které kupující firmy nezaplatily, ale velké dluhy mají firmy i za neplacení nájmu v městských domech. Největším dlužníkem je se 173 miliony korun společnost Eurocast, která už je v konkursu.“¹⁷ Tyto dluhy však neznamenal pouze dlouhodobou kumulaci neplacených nájmu, někdy tyto náklady vznikly jakoby ze dne na den. Jak to bylo v 90. letech možné, nevíme, ředitel odboru finanční správy magistrátu Vlastimil Boura k tomu řekl: „že i dluh přesahující částku patnácti milionů mohl být jednorázovou platbou za nájem. I takto vysoké pohledávky nemusely vznikat nastrádáním mnoha malých částek, které nájemník nesplácel po dobu několika let, ale vznikly najednou.“¹⁸ Krajský soud věc sice řešil, ale tím, že najímal advokátní kanceláře, které měly za malý podíl vymoci peníze zpět. Soud pravidelně vybíral nové a nové advokáty, z nichž ani jeden peníze z neexistující firmy nevydmohl. Tak se celý spor táhne až dodnes.

Na stejné adrese jako Amczech sídlí ještě jiná firma s povědomým jménem EUROCAST SALES, s. r. o., přejmenovaná na EUROFORM. Jedná se o dceřinou firmu ústecké PREFY a později EUROCASTU. Společnost EUROFORM vznikla přejmenováním původní EUROCAST SALES zápisem do obchodního rejstříku dne 20. 7. 1993. Před touto změnou byl základní majetek firmy 2x navýšen, a to 23. 1. 1992 na 27.000.000, posléze 25. 6. 1993 na 482.596.000 Kč, (a 555.099.000 ke dni 1. 6. 1994). Společně s druhým, podstatně výraznějším, navýšením kapitálu došlo k převodu EUROCAST SALES na společnost

¹⁶ Výroční zpráva FNM pro rok 2001, dostupná na stránce http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/VZ_FNM_CZ_2001.pdf

¹⁷ Archiv MF DNES, název: Firmy dluží městu přes dvě miliardy korun, datum: 18. 5. 2000

Amczech a její přejmenování na EUROFORM, a. s. Spojení s Amczechem však trvalo jen měsíc, ke dni 23. 8. 1993 je tato firma z listu společníků vymazána, přechází do rukou rakouské PRECAST HOLDING a nakonec roku 2004 k Huron Holdings, Ltd. Huron Holdings mimo jiné také sídlí na Guernsey, plus v dalším daňovém ráji, kterým jsou Britské Panenské ostrovy.

EUROFORM je společností, která je v obchodním rejstříku vedená jako jediný akcionář společnosti Forest Golf Resort Praha, a zároveň sídlí na stejné adrese (Na Příkopě 1047/17, Praha 1). Předsedou představenstva FGRP je nám už známý JUDr. Jiří Drbal a místopředsedou Monika Bažantová, mluvčí společnosti Training and Management, s. r. o. Vznik firmy je datován zápisem do obchodního rejstříku dne 22. 12. 2005, tedy více než půl roku po prvním představení projektu investora na zasedání zastupitelstva MČ dne 19. 5. 2005. O měsíc později byli zastupitelé v čele se starostou Losertem pozváni na „večeři zdarma“ do klánovické restaurace Samos, kde jim údajně zástupci firem Huron Holdings a Eurocast, s nádechem přesvědčování, prezentovali záměr výstavby golfu.¹⁹

Tyto skutečnosti dávají poměrně pestrý, i když nekompletní obrázek vztahů mezi společnostmi předcházejícími FGRP. O osobách a původu kapitálu, jenž je do věci zapleten, není známo nic, než že se jedná o značný zahraniční vliv. Kdo však za FGRP, potažmo celým golfovým projektem, stojí, není dosud známo, z právní povahy věci to ani není možné zjistit. Jelikož FGRP je akciovou společností, jejíž akcie jsou vydané v listinné podobě na majitele, stává se teoretickým majitelem každý, kdo na valné hromadě prokáže vlastnictví příslušných listin. Skutečný majitel a investor golfového projektu v klánovickém lese však dopátrán být nemůže. Z výpovědi mluvčí FGRP Moniky Bažantové také vyplývá, že investor svou totožnost prozradit nehodlá. *„Jak sama uvedla, obnovu golfového hřiště by investovala společnost s účastí zahraničního kapitálu, která si zatím nepřeje být představena.“*²⁰ Důvodem, proč skutečný původce projektu skrývá svou identitu, mohou být například nejasnosti ohledně obchodní činnosti v předešlých letech, které by na celý projekt vrhly nepříznivé světlo.

¹⁸ Archiv MF DNES, název: Firmy dluží městu stovky miliónů korun, datum: 22. 11. 2001, autor: Radek Plavecký

¹⁹ (Příspěvek Petra Šafránka v diskusním fóru na adrese <http://www.praha-klanovice.cz/forum/viewtopic.php?p=524&sid=ea7a4c8711a16431ded816681d9b8e69>) (zobrazeno dne 26.9.2010 18:22:12)

²⁰ KZ 6-05, s. 6, Jaroslav Losert, název článku: O golfu v Klánovicích

3.3.1.2. Daňové ráje, ráje kapitalistů

Jaká je pozice občanů ve světě, jímž hýbou skrytí loutkáři? Dokáže stát a moderní demokracie obstát ve zkoušce o skutečné ochraně těch zájmů, kvůli nimž byly stvořeny? Příklad PREFA a EUROCAST demonstruje, jak žalostně nepřípravená naše mladá a naivně neoliberální země byla vůči dravé šelmě trhu. O nepřípravenosti krajských věřitelů, jako bylo například město Ústí nad Labem, pojednává článek v Mladé frontě Dnes: „*O chybách radnice svědčí například to, že ještě nedávno na ní vůbec neexistoval seznam dlužníků ani nikdo, kdo by se vysokým pohledávkám speciálně věnoval. Nic takového nebylo, stejně jako žádný přehled, všechno jsme museli pracně dohledávat.*“ ...radní Miloš Máša (ČSSD)“.²¹

Společnosti se tak mohly nerušeně obohatit, nechat firmu jít ke dnu a zmizet pod jinými názvy, adresami, případně mimo hranice. Problémy nenastanou ani v případě, pokud osoby nadále působí v Čechách; vzhledem k faktu naprosté anonymity není nikdy možné zjistit, kdo se za firmou skrývá, jaké je národnosti – společnost figuruje jako skrytá mocnost zčásti existující v mýtech obyvatel Klánovic nebo jiných řadových občanů. Identita akcionářů nemůže být prozrazena ze dvou důvodů: 1) způsob založení firmy formou akcií na doručovatele, kdy zřizovatel není povinen uvádět jméno vlastníka. I kdyby však tato možnost neexistovala, stále je zde 2) volba založit firmu v některém z daňových rájů jako je Švýcarsko, Kypr, Lichtenštejnsko...

Přitom zrovna daňové ráje dělají státům nemalé vrásky na čele – tím, že neplatí žádné daně je vlastně obírají o profit, který z podnikání plyne občanům a vládám dané země. „*Je to sociální odpovědnost firem, platit daně. Jaký je smysl toho, že dají pár tisíc na novou školu a na daních ušetří miliony eur,*“ ptá se spoluautor studie „*Nizozemsko: daňový ráj?*“ Michiel van Dijk z neziskové organizace Somo.“²² Daňové ráje jsou trendem stále populárnějším,

²¹ Archiv MF DNES, název: Vinu za dluhy nikdo necítí, datum: 16. 6. 2000, autor: Radek Bartoníček

²² Archiv MF DNES, název: Na daních vydělají jen velcí, a to je špatně říká kritik, datum: 18. 6. 2007

jelikož vytvářejí svoji specifickou formu globálního tržního subjektu, se kterým hrají státy a „normální“ firmy se sídlem a provozem v konkrétní zemi nerovnou hru: „*Daňové ráje jsou špatné ze tří důvodů. Vytváří nečistou konkurenci, protože jen obří nadnárodní firmy na ně dosáhnou, a nikoli menší firmy. Tyto společnosti si mohou výrazně snížit daně, a to je ke škodě ostatních zemí. Ty ztrácejí příjmy. Pak je tu celá ta tajemná sféra spojená s korupčními skandály v daňových rájích,*“²³ tvrdí van Dijk v tomtéž rozhovoru. O míře, v jaké tento fenomén hypertrofoval, svědčí jen letmý pohled na jedny malé ostrůvky uprostřed Karibského zálivu: „*Příkladem klasického daňového ráje se vším všudy jsou třeba Britské Panenské ostrovy. Ty jsou dnes domovem tři čtvrtě milionu firem, ačkoliv obyvatel zde žije třiadvacet tisíc. Vedle absolutní anonymity ostrovy nabízejí skutečný daňový ráj – žádná daňová přiznání, audit či zveřejňování vlastnické struktury.*“²⁴

Kdo jsou tedy tito tajemní loutkáři? To nelze zjistit. Přesto tito činitelé představují globální moc, vůči níž je národní stát i národní trh takřka bezmocný. Jediná pojistka proti zvůli zahraničního kapitálu spočívá v instituci vlády a volených úředníků. Totožnost našich představitelů známe, denně o nich čteme a slycháváme v médiích. Dokáží nás však skutečně politici ochránit a dělají to? Nejsou v posledku jen figurkami na drátcích, s nimiž hýbe jakási skrytá eminence?

**

²³ tamtéž jako pozn. 23

3.3.2. Politický rozměr kauzy

Politický vývoj okolo klánovické golfové kauzy ve vztahu k pražskému magistrátu není o nic méně zajímavý než tajemný původ zahraničního kapitálu. Z tohoto hlediska se v historii sporu odehrály dvě klíčové události, které naprosto otočily politickou orientaci vedení Klánovic. První jsou komunální volby 2006, ve kterých zvítězila Strana zelených spolu s bývalými členy ODS, čímž se z úřadu městské části stala bašta proti golfovému záměru. Druhou událostí je odvolání starosty Hrabala a následný obrat zastupitelů, slovem i činem, směrem k realizaci záměru.

3.3.2.1. Občanští demokraté..?

Na zasedání dne 8. 9. 2005 bylo zastupitelstvem odhlasováno usnesení, dle kterého zamítá golfový projekt v klánovickém lese a podává Magistrátu hl. m. Prahy (dále i „MHMP“) návrh na změnu územního plánu. Jelikož se LČR zavázaly k respektování názoru radnice, jedinou možností jak projekt umožnit bylo zároveň změnit názor radnice prostřednictvím vyhraných voleb. Představitelé FGPR tedy vstupují do místní frakce ODS, aby zde nabyli převahy a postupně stranu ovládli. Dosavadní předseda Jiří Hladík, který ve straně čelil značné nevoli a snahám o sesazení, přijal asi 10 členů, mimo jiných Moniku Bažantovou a Zdirada Pekárka, díky jejichž převaze jej již nebylo možno sesadit. Oba tyto členové, úzce spojení s investorskou společností, záhy po svém přijetí zaujali místa v radě strany a tím i vysoká místa na budoucí kandidátce do nadcházejících komunálních voleb.

²⁴ Archiv MF DNES, název: Začíná boj s daňovými ráji, datum: 6. 4. 2009, autor: Jiří Fencel

Celkově ODS posílilo 14 nových členů (z 13 na 27), převážně známých Hladíka a Bažantové. Strana zároveň odmítla žádosti o členství všem ostatním zájemcům, čímž si zajistila početní převahu při hlasování o stranickém programu. „*Nově přijatí členové s malou skupinkou původních de facto převzali vládu nad ODS a uzavřeli přístup dalším zájemcům o členství v ODS.*“²⁵

Dalším krokem bylo odhlasování tzv. „výzvy“ předsedy strany Jiřího Hladíka ze dne 12. 4. 2006, podle níž musí zvolený zastupitel jednat v souladu s vůlí strany a předsedy. Každý člen strany hlasuje transparentně tak, aby měli všichni ostatní členové dokonalý přehled o krocích, jež by případný zastupitel na úřadě podnikal. Pokud by tak nečinil, jeho členství ve straně by ihned propadlo. Klánovická ODS měla tradičně silnou voličskou základnu, díky které v každém volebním období zaujímala alespoň tři zastupitelská místa. Do této ODS patřili i starosta Losert a zástupce starosty Dušek, kteří byli tímto krokem de facto vypuzeni ze strany. Podepsáním Hladíkovy „výzvy“ by musel starosta i jeho zástupce jednat podle taktovky předsedy, což všichni shledali nepřijatelné. „*Vyšlo nařízení, podepsané předsedou, že všichni členové ODS musí být loajální, zastupitelé za ODS včetně starosty a místostarosty Klánovic musí poslouchat „rozkazy“ místního vedení ODS a tak dále*“²⁶ Samotný předseda Jiří Hladík, ani vlivný člen rady Zdirad Pekárek toto obvinění nepopřel, ba naopak. Kontroverzní „výzvu“ předseda Hladík obhajuje takto „...*předseda MS ODS nemůže diktovat cokoli v Místní radě ODS ani sněmu ODS. Kdokoliv z členů MS ODS může dát jakýkoliv návrh a ten buď Místní rada a následně sněm MS ODS schválí nebo neschválí, tedy jde o zcela demokratický postup*“.²⁷ Tedy nedemokratická smlouva je legitimní, byla-li přijata demokratickou cestou. Jmenovaný Zdirad Pekárek celou věc obhajuje ještě horlivěji než samotný předseda: „*díky „Hladíkově výzvě“ je – dle mého názoru a názoru dalších sedmnácti členů ODS, kteří tuto „výzvu“ schválili, stejně jako dle názoru Oblastní rady ODS – po letech Klánovická ODS opět silná, odhodlaná a schopná výrazným způsobem uspět v podzimních komunálních volbách.*“²⁸²⁹ Starosta a místostarosta společně s dalšími osmi členy proto opouštějí stranu a zakládají protestní platformu Prává ODS.

²⁵ KZ 9-06, s. 35, Jiří Crkal ml. název článku: Jak jsem přišel o iluze

²⁶ tamtéž jako pozn. 26

²⁷ KZ 6-06, Jiří Hladík, s. 27, název: Odpověď předsedy MS ODS Klánovice

²⁸ KZ 6-06, článek Zdirada Pekárka, s. 27, s názvem: Kam kráčíš, Klánovická ODS?

²⁹ pozn. podobnou smlouvu po svých členech vyžadovalo vedení strany Věci veřejné před parlamentními volbami v roce 2010. Jednalo se o metodu cukru a biče, kdy mohli poslušní straníci očekávat lukrativní posty, zatímco případní rebelové by museli zaplatit pokutu v řádu milionů Kč. –

<http://volby.ihned.cz/c1-43852350-dokument-smlouva-kandidatu-veci-verejnych-se-stranou>

Vrchní vedení ODS těsně před volbami vydalo příkaz odstranit Moniku Bažantovou z kandidátky pro volební období 2006, ta však i nadále zůstala členkou rady klánovické ODS, kde mohla stále rozhodovat o přijetí nových členů. Novým předsedou strany byl ustanoven ing. arch. Ivan Turek, který po volbách usedl do zastupitelstva jakožto vedoucí komise výstavby a rozvoje. Z jeho ruky pochází návrh na zrušení usnesení z 8. 9. 2005 a odsouhlasený návrh na změnu územního plánu ke dni 23. 6. 2009.

Případ klánovické ODS je tím jasnějším důkazem o účelovosti, se kterou jsou určité strany zakládány a řízeny. Z personálního složení tehdejších Občanských demokratů vyplývá jasné poslání prosadit soukromý zájem investora. Je zvláštní, jak za idejemi podnikání a rozkvětu stojí dle klánovické ODS něco docela jiného než v případě sousední ODS Újezda nad Lesy a Úval, která byla naopak proti golfu. Politická strana se v tomto případě stala modelovým příkladem instrumentalizace politiky kapitálem v podobě investičního záměru, a zároveň i jeho legitimizace v očích veřejnosti. Vždyť se snažila získat moc naprosto zákonně, prostřednictvím voleb!

Nutno podotknout, že smysl podivných her v rámci ODS žádný z jejích členů dostatečně neobjasnil. Převaha názorově vyhraněných jedinců vůči golfu, zejména pak Moniky Bažantové, nebyla vůbec nijak voličům vysvětlena. Zástupci ODS předseda Hladík a „mluvčí“ strany Zdirad Pekárek věc pouze zamlžovali. Na lísku s volebním programem pro rok 2006 se pochopitelně slovo golf vůbec neobjevuje. Domnívám se ale, že výše uvedené důkazy svědčí o účelnosti a jednostrannosti politických kroků v rámci klánovické ODS s dostatečnou výmluvností. Celou věc jen podtrhuje fakt, že po prohraných komunálních volbách 2006 se strana již bez ostychu scházela přímo v klubovně FGPR.

3.3.2.2. Strana zelených

Případ „rebelské“ odnože ODS a členů Strany zelených, kteří společně vytvořili masivní protigolfový blok s názvem Volba pro Klánovice není o nic méně zajímavější, je však o mnoho zmatenější. Pravá ODS byla založena 2. 5. 2006, poměrně záhy po prosazení tzv. „výzvy“, která měla za cíl mimo jiné zavázat starostu a místostarostu k poslušnosti

stranického diktátu. Část členů ODS tedy odchází do nové, skutečné, ODS, aby zde započali svůj lýtý boj o les či o hlasy. Prohlášením platformy ODS se tedy zahajuje velké schizma, jenž zažehlo plameny konfliktu mezi „těmi zelenými“ a „progolfisty“. Samotná klánovická SZ vznikla pod vedením Hedviky Vilgusové v měsíci květnu 2006 (na kandidátce do komunálních voleb 2006 však již stranu vedl pozdější starosta ing. Ladislav Hrabal, CSc.). Obě tyto strany razily jasná hesla proti golfu. Prohlášení platformy Pravá ODS (v zastoupení zejména Jaroslava Loserta a Davida Duška) vypovídá za obě: „...*důsledné odmítání i jen náznaků politického klientelismu a očista místního sdružení ODS od osob, které hodlají prosazovat své privátní ekonomické zájmy v Klánovicích politickými prostředky.*“³⁰

Téměř simultánním vznikem obou stran začala dlouhotrvající válka očerňováním politických a názorových oponentů. „Zelení“ však byli od počátku ve značné výhodě, jelikož dosavadní starosta a místostarosta měli k dispozici poměrně zásadní nástroj, kterým byl Klánovický zpravodaj. A tak se počínaje vznikem těchto politických stran z KZ stala hlásná trouba a nástroj předvolební kampaně. Od květnového vydání KZ se na jeho stránkách pravidelně (někdy i několikanásobně) objevují rozsáhlá prohlášení Pravé ODS, SZ, Občanského sdružení za klánovický les a občanského sdružení Újezdský strom, plnící funkci „žalobníčků“ ohledně činnosti FGRP a klánovické ODS. Jejich pozornosti neunikla sebemenší činnost FGRP, ať už se jednalo o pochybnou rekonstrukci klubovny bez stavebního povolení, pokácení okolo 20 vzrostlých stromů na pozemku, pořádání hlučných večírků či zábor pozemků v okolí klubovny za účelem stavby dětského hřiště.

Koalice dvou stran, která vznikla před komunálními volbami 2006 pod názvem VPK, představovala již od počátku jakousi vzdorovládu, která vytrhla Klánovice ze spárů velké pražské ODS. Na čerstvě rozohněné protigolfově náladě založilo svůj volební úspěch hned několik stran. Celkově lze však politické názorové proudy rozdělit na dva: první tvoří agresivní SZ, podporovaná tehdejším předsedou Martinem Bursíkem a Kateřinou Jacques, druhý proud, poněkud smířlivější, patří ČSSD, za jejíž snažení položil hlas i tehdejší předseda vlády Jiří Paroubek. Za klánovickou ODS stál zejména pražský primátor MUDr. Pavel Bém. Kauza klánovického golfu tak dosáhla rozměrů vysoké politiky a sloužila jako ring pro měření sil těchto tří stran.

³⁰ KZ 5-06, s.8, název článku: Provolání platformy Pravá ODS

Protigolfové politické strany zvítězily v komunálních volbách naprosto drtivou převahou 7:2. Nejvíce mandátů získala zmíněná koalice bývalé ODS a SZ, nově vystupující jako VPK. Jedná se o tu skupinu, která své hlasy získala hlavně díky předvolební protigolfové masáži a taktice očerňování politických oponentů. Zároveň se tato skupina lidí přičinila o faktickou redukci komunálních voleb 2006 na referendum o golfu. Problematikou se zabývá například předvolební příspěvek politologa Giuseppe Maiella, který jasně dělí na skupiny „pro golf“ a „pro les“. O motivaci, kterou tato politická „poptávka“ vyvolala, říká: „...v Klánovicích se uchází o přízeň voličů „pro les“ pět subjektů. To znamená, alespoň podle politologických příruček, že tyto subjekty zřejmě předpokládají větší revír voličů.“³¹

3.3.2.3. Klánovické ultimátum

Funkční období starosty Ladislava Hrabala bylo vedeno v duchu svaté války proti zastáncům golfu. Na prvním zasedání po volbách zastupitelé rozhodli o potvrzení návrhu na změnu ÚP ze dne 8. 5. 2005. Prohlášením, že budou nadále podporovat zachování lesa v jeho současné podobě, se úřad zavázal k nekompromisnímu postupu vůči výstavbě. Odpůrci golfu si mohli oddychnout, nicméně úplně vychladnout jim dovoleno nebylo.

V následujících dvou letech, což je přibližná doba úřadování ing. Hrabala ve funkci starosty, došlo po volebním vznětu vášní k postupné stagnaci a následné únavě všech členů sporu. Rubrika v úvodu KZ pod názvem „Slovo starosty“ zatím dostala podobu válečného deníku, popisujícího co a jak pro nás tento křížák vyrval z rukou Moniky Bažantové. Po dlouhé době křečovitého zanícení a sebe prezentace v KZ, která měla údajně účel získat hlasy v senátních volbách, do kterých starosta Hrabal kandidoval za SZ, rozhodlo zastupitelstvo o jeho odvolání a nástupu Jaroslava Loserta, kandidáta za SZ v komunálních volbách 2006. Odvolání starosty bylo zastupiteli odůvodněno a) neschopností a neochotou řešit v rámci komunální politiky cokoliv jiného než golf, plynoucí mimo jiné z jeho b) neschopnosti komunikovat a opatřit dotace od magistrátu. Starosta Hrabal si totiž svým nesmlouvavým

³¹ KZ 10-06, s. 16, Giuseppe Maiello, název článku: Zamyšlení politologa

postojem vůči golfu fakticky uzavřel dveře u pražského primátora Béma a spolu s ním i u všech investorů ochotných financovat klánovické projekty.

Po opětovném nástupu Jaroslava Loserta do funkce starosty se situace rychle proměnila. Vstřícnost magistrátu rostla s vstřícností, kterou projevovali zastupitelé golfu. Nový návrh hřiště počítal s 9ti jamkami na přibližně dvoutřetinové ploše původního záměru, zamýšleného pro 18 jamek. Tuto změnu začali někteří zastupitelé vnímat jako přijatelný kompromis. Na zasedání proto odsouhlasili návrh na změnu ÚP, ve které jsou golfové dráhy zakresleny, čímž dávají na vědomí souhlas s výstavbou 9ti jamkového hřiště. Zároveň však odsouhlasili konání referenda, jenž mělo tuto rozhodovací roli dát do rukou přímo občanům. Zastupitelé si nejspíš mysleli, že pokud odsouhlasí změnu ÚP, postaví tak případné referendum mimo hru. (Jelikož se konaného referenda zúčastnilo 61% občanů a jelikož většina řekla své NE, zastupitelé nemohli jednat proti tomuto výsledku plebiscitu. Z právního hlediska sice bylo referendum pouze tzv. konzultativní, nikoli ratifikační, a tudíž se jím zodpovědné orgány nemusejí řídit. *„Je však závazné pro orgány dotčené obce (městské části) v tom směru, že při všech řízeních a jednáních, ve kterých má daná obec (městská část) právo se k dané věci vyjádřit, musí odpovídající (kladné nebo záporné) stanovisko uplatňovat a prosazovat.“*³²)

Změny v přístupu k výstavbě golfu způsobilo odlišné hlasování zastupitelů Duška a Brabence, a zejména pak starosty Loserta (4 zastupitelé proti a 4 pro z celkových 9 hlasujících), který se ještě při nástupu do funkce zavázal k dodržování slibu o zamítání golfu. V pořadu reportéři ČT se JUDr. Dušek ke své změně názoru vyjadřuje poněkud mlhavě, MUDr. Jaroslav Brabenec však otevřeně přiznal, že jeho rozhodnutí souvisí s přerušением investičních akcí v Klánovicích. Zdaleka nejhorší je případ starosty Loserta, který svou nynější podporou popřel hned několik svých předešlých slibů, a s nimi i veškerou svou politiku, kterou vedl coby člen platformy Pravá ODS proti ODS a FGRP (to ostatně i jiní, zejm. JUDr. Dušek). Jeho názorový obrat je spojován hlavně s pověstnou schůzkou s primátorem Bémem za přítomnosti zástupce investora Moniky Bažantové. Jaroslav Losert byl na rozdíl od Ladislava Hrabala na magistrátu přijat poměrně záhy, samotnou audienci pak dle slov starosty zprostředkovala přímo FGRP. Na schůzce s primátorem se starosta prý

³² autor: JUDr. Petr Svoboda, Ph.D -

<http://hlasklanovic.webnode.cz/news/klanovicke-referendum-a-pokusy-o-jeho-soudni-zneplatneni/>

dozvěděl toto: „*Pan primátor si ho prohlédl (návrh na 9ti jamkové hřiště), a právě pravil tu větu, že by bylo dobré a rozumné nad tím jednat... ale jednat, neřekl ,prostě chci’!*“³³

Samotný starosta svou proměnu připisuje faktu, že investor zmenšil plochu pro výstavbu a že tudíž nemůže znamenat takovou škodu. Jak to bylo skutečně, nezbývá než hádat. Každopádně hned po této schůzce došlo k překvapivému obnovení investic a finančního toku. Jen pro srovnání uvádím finanční bilanci investic v MČ Klánovice v období okolo úřadu starosty Hrabala:

tab. 1:

1999	85 mil. Kč	2008	25,2 mil. Kč
2004	109,2 mil. Kč	2009	17, 1 mil. Kč

Z výše uvedených dat lze konstatovat, že pražská ODS díky svým pravomocem a konexím, vyplývajícím z 60 % zastoupení na magistrátu, zdiskreditovala starostu opoziční politické strany (čímž bylo umožněno, aby do funkce nastoupil povolnější Jaroslav Losert), druhotně pak celou obec zahнала do role zajatce. Pražští radní se zároveň systematicky odmítali zabývat návrhem na změnu ÚP ze zasedání 8. 5. 2005, čímž stále zůstával ve hře starý návrh, který s golfem počítal v původním rozsahu. Čím dále bylo všem jasnější, že magistrát požadovaný návrh neprojedná nikdy, tedy dokud nedosáhne svého: výstavby golfu. Tyto průtahy způsobily Klánovicím nesnesitelnou frustraci, která vyústila v odvolání starosty Hrabala a změnu postojů tří klíčových zastupitelů. Touhu po konečném smířlivém řešení však přebila zlost občanů, jelikož cítili, že je jejich vůle ignorována. Vrcholem snahy o znovuzískání decizního práva ve věci výstavby jakékoliv formy golfu v klánovickém lese se tedy stalo referendum. Referendum skončilo s 81 % hlasů říkajících golfovému projektu NE.

³³ rozhovor s Jaroslavem Losertem v pořadu Reportéři ČT odvysílaném 29. 6. 2009

Hlasování však předcházela opětovně značná snaha ze strany politických agitátorů, jak FGRP, tak, a zejména, SZ.

3.3.2.4. Strana zelených vrací úder

Při sledování průběhu funkčního období ing. Hrabala by se mohlo zdát, že samotná Strana zelených odzbrojila a utichla. To se však okamžitě změnilo poté, co byl tento starosta odvolán z úřadu (20. 1. 2009). Zapojené neziskové organizace společně se SZ vykopaly válečnou sekeru jak golfu, tak zastupitelům, kteří odvolání dopustili. KZ a webové stránky zmíněných organizací přepřelňovaly zlostné soudy a katastrofické scénáře. Smyslem této taktiky bylo samozřejmě zapojit veřejnost do akcí vedených proti FGRP a radnici HMP. Vzhledem k angažovanosti SZ a jejích pražských představitelů však celá věc nevyhnutelně dostala politický rozměr. Kritici z řad opozice přirozeně vinili SZ z manipulace a populismu, tedy že celou kauzu využila pro získání volebních preferencí (např. v senátních volbách 2008).

Obviňovat SZ (ale stejně tak i OS, která taktéž bojovala proti golfu) ze sledování soukromých zájmů je značně obtížné, jelikož nesou značný podíl na záchraně lesa před kácením – tedy jako jediní prosazovali vůli lidu. Nabízí se přirozeně otázka, bylo-li toto přesvědčení vůli lidu původně, nebo až pod vlivem čínorodých zájmových skupin? Druhá možnost by však tiše předpokládala, že občané Klánovic jsou poměrně nesvéprávní a neautonomní, a že tudíž vlastně nevědí, co skutečně chtějí. Mluví-li tedy zástupkyně FGRP pí

Monika Bažantová o výsledku referenda jako o výsledku manipulace několika zájmových skupin, nevědomky tím uráží přímo občany a zároveň deklaruje svůj vztah k veřejnosti.

Zároveň je však sklon k manipulaci něčím, co strany již z povahy dělají – dle teorie jsou politické strany nástrojem sebe reprodukce a ztělesněním samoučelu. Bylo by to pravděpodobně vlivem zázraku, kdyby určité skupiny tvořili buďto jen altruisté, nebo čistě jen sobci (i když lze docela s jistotou určit, kde ten který živel převládá). Proto předpokládáme, že členové např. klánovické SZ si tuto stranu zvolili, jelikož nejlépe vyhovovala jejich přesvědčení. Celkově však politické odvětví SZ působilo v rámci kauzy Golf vs. les značně rozpačitě.

**

3.3.3. Dvojitá podoba lobbingu

Bitva o klánovický les představuje experimentální laboratoř lobbingu: najdeme zde téměř všechny představitelné formy a nástroje přesvědčování, a tudíž je všechny můžeme zkoumat na jednom místě a v rámci jednoho případu. Navíc zde probíhaly dva různé typy lobbingu, a oba v masivním měřítku – jeden veřejný a viditelný, mající za cíl oslovit občany Klánovic, a jeden skrytý, orientovaný směrem k politikům. Ten první bychom mohli označit za „férový“ lobbing, druhý pak přinejlepším jako „zákulisní“ lobbing, svědčící o hloubce provázanosti politiky a investorského záměru.

3.3.3.1. Úzký vztah ODS a golfu

Stěžejní roli v konfliktu mezi golfem a lesem hraje vrchní velení, tedy magistrát HMP a současná a tehdejší vládnoucí strana ODS. Zatím není docela jisté jaký má investor k vysoké politice ČR vztah, ani jaký mají politikové vztah ke Klánovicím. S určitostí lze však sdělit, že členové ODS projekt golfu podporují, ba dokonce klubovnu často navštěvují a pořádají zde i své stranické meetingy. Jejich hlavním organizátorem je nynější senátor a ministr obrany Alexandr Vondra (ODS), který projevuje zájem na postavení golfu již od listopadového referenda 2009. Před parlamentními volbami 2010 se v klubovně sešli někteří členové ODS kolem osoby Petra Nečase a A. Vondry, aby zde probrali svou budoucí taktiku ohledně spolupráce s ČSSD. Z neoficiálních zdrojů unikla i zpráva o stranických roztržkách, kdy jsou z členů vybíráni jen někteří „důvěryhodní“, kteří se mohli klánovického jednání v budově FGPR zúčastnit. Podle těchto informací byl meeting v klubovně koordinací členů, kteří by na nadcházejícím stranickém kongresu podpořili Petra Nečase jako předsedu strany. „*Na schůzce byla z Petra Nečase cítit snaha vybudovat si v ODS vlastní kliku, která by mu zajistila zvolení za předsedu i po prohraných volbách.*“³⁴Výmluvný je i fakt, že na schůzi nebyli pozváni současní členové grémia ODS, ani vlivné osoby z krajů. Mezi těmito chyběli významní členové jako např. David Vodrážka, Ivan Langer, Petr Gandalovič, Petr Bendl či třeba šéf poslaneckého klubu Petr Tluchoř.³⁵

Ačkoliv jsou uvnitř ODS názory různé, vlivní lidé mají na golfu eminentní zájem. Jejich postoj, ač bodře, přesto velmi výmluvně vyjádřil Pražský radní Jiří Janeček (ODS) výrokem: „*Já jsem se tam byl podívat, když o tom budu hlasovat. Myslím si, že ta lokalita je nádherná. Myslím si, že aby tam byl jenom les, že je to škoda.*“³⁶ze dne 4. 9. 2007, za který byl dokonce nominován na cenu ankety Zelená perla. Celkově se ve věci golfu rozhodovala hlavně na poli nového územního plánu tzv. „vlna 07“. Ten mají na starosti projednávat radní HMP, a ti také měli zanést požadovanou změnu ÚP z SO2 na LR³⁷ tak, jak to požadovalo usnesení z 8. 9. 2005. Časem se však ukázalo, že magistrát toto usnesení nikdy neodsouhlasí,

³⁴

http://zpravy.idnes.cz/necas-dela-cistku-v-ods-ignoruje-mistopredsedy-strany-ppt-/domaci.asp?c=A100516_220653_domaci_vel

³⁵ Zdroj:

<http://www.denikreferendum.cz/clanek/3631-nove-tvare-nova-ods-se-sesla-v-klanovicich-na-golfu>

³⁶

http://neviditelnypes.lidovky.cz/ekologie-vsude-kolem-ropaci-dpa-/p_spolecnost.asp?c=A100516_170544_p_spolecnost_wag

³⁷ pozemky určené pro les a zeleň - tedy ne pro golf

ba ani jej nikdy neprojedná. Na otázku proč se magistrát nedokáže s věcí jednou provždy vypořádat, odpověděl primátor Pavel Bém: *“Problém Klánovického lesa je poměrně složitý a vyžaduje komplexní řešení.”*³⁸

Klánovický předvolební sjezd ODS byl však oficiálně pořádán za docela jiným účelem. Slovy Petra Nečase se na schůzi v první řadě řešila pošpiněná pověst, kterou si strana za dob předsedy Topolánka získala svými přílišnými styky s podnikatelským sektorem. Politici a hlavně krajší místopředsedové ODS byli označováni za mafiánské kmotry, kteří svou pozici zneužívají pro osobní prospěch. I někteří vysocí činitelé na pražském magistrátu pozvánku do Klánovic neobdrželi, jako například David Vodrážka, jehož jméno je často spojováno s neprůhlednými obchody. Ostatně přebujelý lobbing ve straně kritizuje i její samotný duchovní otec Václav Klaus. *„Smyslem toho setkání bylo otočit v ODS poměr mezi byznysem a politikou tak, aby politika byla na prvním místě”*³⁹ řekl senátor Kubera na klánovickém sjezdu. Nový předseda strany dokonce zakázal, aby budoucí poslanci a členové vlády ODS zároveň zasedali v řídicích orgánech firem. ODS se snažila špatné reputace zbavit, a mělo se to stát pomocí sjednocení idejí strany oddaných členů a prosazení Petra Nečase na kongresovém hlasování.

Jenže sen o oddanosti idejí se straně zrealizovat nepodařilo. Ačkoliv měli politici nanovo přistupovat k podnikatelům zdrženlivěji, dávají své spojení značně okatě najevo. V táboru konkurenční mocenské kliky ODS, v pražských Žlutých lázních, které jsou pověstné jako sídlo neformálních „bossů“, proběhl v den voleb (29. 5. 2010) nákladný večírek na kterém nechyběli vlivní politici a podnikatelé. I když byla přísně střežená soukromá akce dle přítomného Davida Vodrážky čistě jen „pařbou“, ostatní členové ODS byly jiného názoru. Např. náměstek primátora Rudolf Blažek věc komentoval takto: *„Pokud bude mít veřejnost dojem, že politiku řídí neformální struktury, pak se nám jen těžko podaří vrátit ztracenou důvěru části našich voličů.”*⁴⁰ Jak by také politické strany mohly jinak fungovat, když do značné části spoléhají na financování předvolební kampaně ze soukromých zdrojů. Megalomanské agitace a billboardové bitvy stojí značné prostředky a ty si může dovolit jen

³⁸ KZ 5-08, OS Újezdský strom strana, s. 23 název článku: Tisková zpráva občanského sdružení Újezdský strom

³⁹

http://zpravy.idnes.cz/zmeni-se-jadro-ods-o-konci-langera-bendla-a-gandalovice-rozhodnou-volby-1zy-/domaci.asp?c=A100517_212247_domaci_vel

strana s pevnými konexemi; například zástupce Věcí Veřejných Dalibor Sadovský v diskuzi Studia volby 2010 říká, že značná část jejich kampaně vznikla za finanční podpory Klubu angažovaných podnikatelů, kteří si přejí změny a reprezentaci zájmů stranou.⁴¹

V současné situaci je tedy značně těžké politiku a „byznys“ oddělovat. Pro podnikatele je politika součástí jejich finančního úspěchu, proto se o politiku zajímají a hovoří o ní s vlivnými osobami. Odlišný sociální status a přímý zájem na politickém dění je tím, co podnikatele odlišuje od průměrného, politicky indiferentního občana. Z toho důvodu mezi oběma stranami vznikají určité typy formalizovaných uzavřených setkání jako je například párty ve Žlutých lázních či v klánovické klubovně. Tedy neformální rozhovor parlamentních lobby se přesouvá na večírky a velmi významně také, na golf.

Ostatně, případ rapidního růstu golfových hřišť v Česku je fenoménem sám o sobě. Mnozí čeští miliardáři začali v posledních přibližně pěti letech hromadně budovat luxusní golfové resorty, tedy hřiště a s ním spojené hotely, restaurace, fitness. Vzhledem k ceně stavby a provozu golfových hřišť je až překvapující, jak moc bohatí do hřišť investují. Přitom, i když se ceny klubovného pohybují v řádech desítek tisíc a ceny za den okolo jednoho, golf není výnosným podnikem, a to s jistotou ani v dlouhodobé perspektivě. Movití lidé však budují, jako by se jednalo o zlatý důl. Jenže golfové hřiště mohou skutečně přinést svému majiteli značné zisky, a to sice ne díky rentě za hru, ale díky lepší možnosti dohodnout výhodný obchod.

Golfové hřiště totiž skutečně i ve světě všeobecně představují nové „lobby“ ve smyslu místa, kde zástupci zájmových skupin oslovují a dojednávají obchody s politiky či jinými podnikateli. Vskutku, golfové greeny se staly typickým místem pro uzavírání mnoha obchodů všude ve světě, zejména pak v USA a Británii: *„Je to tak. Hlavně velké firmy chtějí mít golfové hřiště proto, že golf a byznys jdou ruku v ruce. Například potenciál klientů*

40

http://zpravy.idnes.cz/novy-zacatek-parba-ve-zlutych-laznich-ods-spise-dal-stepi-pzw-/domaci.asp?c=A100602_1395013_praha_kot

⁴¹ pozn. Tak například i nedávná aféra okolo Libereckého mistrovství v lyžování odkrývá cosi ze zákulisních her podnikatelů a politiků. Společnost Media Flow Jiřího Frkala a Radky Jírkové se ukázala jako jeden ze sponzorů volební kampaně ODS, za což byly této firmě přihrány zakázky, ve kterých se pohybovalo přes 250 mil. Firma si pak účtovala práci, kterou neodvedla, a její představitelé přišli touto cestou ke značným majetkům z veřejného rozpočtu. Například Radka Jírková se často nechala foografovat na luxusních večírcích ve společnosti celebrit a osobností politiky. Svázaný svět politiky a podnikání se prezentuje jako nově vzniklá, úzká společenská vrstva.

*velkých společností je mezi golfisty obrovský*⁴²vysvětluje sekretář České golfové federace Miroslav Holub a dodává: „*Nedávno to přímo potvrdila i jedna studie, která prokázala, že se v těchto zemích velké procento obchodů uzavírá při golfu.*“⁴³ Mocné firmy staví golfová hřiště zejména kvůli podpoře vlastních obchodních aktivit. Mnozí podnikatelé sponzorují golfová klání a doprovodné soutěže, i samotné zvládnutí golfové hole jedinci jistě přidá na vlivu. Lucie Motlíková, manželka Vladimíra Motlíka, který v roce 2006 stavil největší tehdejší hřiště, o golfu říká že: „*Golf je určitě místo, kde se domluví spoustu věcí v uvolněné a přátelské atmosféře. Golf vám také umožní seznámit se s novými lidmi z byznysu, takže slouží jako networking.*“⁴⁴

Platí tedy v moderní hantýrce, že kdo nehraje golf, nepohybuje se v té správné společnosti? Máme zde co dočinění s moderní obdobou aristokratických, vyšších kruhů? Pokud tomu tak je, je jasné, že ani politik na své sebeúctě nebude šetřit a také pořídí patřičné golfové vybavení. Jak je tomu doopravdy, a hlavně v případě pražské ODS a klánovického golfu, nevíme. Nelze než spekulovat.

3.3.3.2. Kultivace občanského sektoru v Klánovicích.

Ačkoliv měla celá kauza politické zaštitění v osobách představitelů zejména SZ, také však ČSSD či KSC, skutečnou „práci“ s řešením problému nesla dvě občanská sdružení, sdružení Újezdský STROM a OS za klánovický les (OSZKL). Jelikož obě skupiny pracovaly v případě klánovického lesa v těsné spolupráci, nemá smysl mezi nimi terminologicky rozlišovat. Osoby spojené s OS pak měly naprosto zásadní vliv na průběh a dosavadní

⁴² Článek archivu MF DNES, název: Kdyby něco... Jsem na golfu, dat. 18. 9. 2006, autor: Jana Klímová

⁴³ tamtéž jako pozn. 43

⁴⁴ tamtéž jako pozn. 43

výsledek kauzy. Jedná se zejména o ing. Hartmana, RNDr. Roušara z OS STROM a ing. Borise Procházku z OSZKL. Újezdský STROM byl společnosti FGRP takovým trnem v oku, že na něj dokonce podala podnět k zrušení na Ministerstvo vnitra.

OS STROM (Spolek pro Trvalý Rozvoj a Okrašlování Městské části Praha 21 a okolí) vznikl v roce 2006 a svou činnost oficiálně zahájil k roku 2007. Jejím cílem je slovy ing. Hartmana: „1) Podpora otevřené demokracie a občanské společnosti; 2) Podpora všestranného rozvoje našeho regionu a vytvoření koncepce tohoto rozvoje.“⁴⁵ Pokud lze z internetových stránek OS soudit, jedná se o organizaci, která v pravém slova smyslu podporuje svůj teoretický předpoklad: i když se aktivity této společnosti orientují na všechny potenciální činitele, tedy politiky, správní úředníky, firmy a zastupitele, zůstává její hlavní síla v schopnosti oslovit a využít podpory občanů, zejména pak těch klánovických. Dosahuje toho zejména svou naprostou transparentností, se kterou OS vystupují a generují tak příznivce z řad veřejnosti na základě důvěry.

Co se myslí onou transparentností? Ačkoliv to český zákon OS nepřikazuje (přikazuje to však obecně prospěšnému sdružení, zkrat. OPS), na svých stránkách podává sdružení STROM kompletní informace o činnosti organizace za každý rok fungování, včetně finančního výkazu a informací o způsobech užití těchto prostředků. Sdružení vede tzv. transparentní bankovní účet (banka Raiffeisen), jehož konto je veřejně přístupné včetně možnosti sledovat aktuální pohyb peněz. Na konci každé výroční zprávy o činnosti OS pak spolek uvádí výši a formy příspěvků: V podstatě se jedná o dva zdroje a to sice dary vybrané prostřednictvím veřejné sbírky (zejm. „Za Klánovický les“) a granty, které získal STROM od magistrátu.

Řídící myšlenku STROMu jakožto regulátoru společenského rozhodování a mocenské protiváhy formuluje ing. Hartman natolik názorně, že ji nepovažuji za vhodné interpretovat:

Újezd nad Lesy má ve znaku tři stromy v bílém poli na zeleném kopečku. Cítíme se obrazně býti jedním z těch tří stromů ve znaku. Vidíme, že prostě musí fungovat tripartita: občanská společnost, byznys a veřejná správa. Obec, komerční sféra a veřejnost musejí být v souhře, protože kdykoliv jedna z těch věcí chybí, je to špatně. My jsme cítili, že tu prostě jeden z těch stromů není, že nám schází. Radnice funguje, je tu i lobby, která chce do dění zapojit byznys, což je dobré, pokud se vše

⁴⁵ KZ 10-07, s. 17 rozhovor s ing. Hartmanem s názvem: nejsme proti něčemu, ale pro něco

povede synchronizovat s potřebami veřejnosti. Ale často se může stát, že se to vydá prostě tím nesprávným směrem! Poskytujeme platformu veřejnosti v Újezdě, aby mohla nějakým způsobem situaci pozitivně ovlivňovat a pomoci realizovat rozumné projekty. ⁴⁶

Organizaci se dokonce podařilo zapojit i společnost DHL, jejíž zaměstnanci se jednak podíleli na spolupráci při vysazování asi 4 tis. stromů v klánovickém lese, firma jako taková však výrazně přispěla do sbírky „Za Klánovický les“ a to částkou 249.355 Kč. Je to důkaz, že firmy, a to sice i nadnárodní, svými výdělky přispívají k rozvoji cílové komunity, ve které podnikají; ty si pak na oplátku mohou darovanou částku odečíst z daní.

Základní technikou OS, podílejících se na boji proti golfovému záměru, je mobilizace, a to sice jak laické, tak odborné veřejnosti. Jedná se zejména o zveřejňování právních kroků, které OS a jejich oponenti FGRP podnikají, o procesech, které v tu chvíli probíhaly a které vyžadovaly zvýšenou pozornost občanů, jako bylo například připomínkové řízení k hodnocení dopadů golfového projektu organizací EIA (dohromady bylo zasláno asi 1600 připomínek jen v prvním kole – kromě 22 byly všechny vůči golfu zamítavé). OS také úspěšně oslovila širokou řadu odborníků (asi 570 osob) a žádala je o posouzení a připomínkování k procesu zmíněné EIA. Sdružení dále fungovala jako organizátor a zprostředkovatel vůle lidu politikům a vysokým úředníkům formou petic, demonstrací a zejména – založením výboru a zorganizováním referenda.

V tomto směru OS zaznamenala až neuvěřitelný úspěch: připomínek přišlo snad historické maximum v rámci jedné kauzy, petice sebraly dohromady desítky tisíc podpisů, klánovické referendum skončilo 81% do očí bijící převahou a demonstrace zažívaly nezvyklou účast. Michaela Hartmana tento zápal velmi překvapil, k jedné z pořádaných demonstrací řekl, že šlo o to zjistit a ukázat: *“...jestli naše věc veřejnou podporu má, nebo nemá. A myslím si, že tohoto cíle jsme dosáhli, protože veřejná podpora je masivní, vzhledem k tomu, že řada lidí odcházela z domu ještě v době, kdy pršelo, a potom jich tam přišlo skoro k tisícovce.”* ⁴⁷

⁴⁶ tamtéž jako pozn. 46

⁴⁷ tamtéž jako pozn. 46

3.3.3.3. Selhání občanského sektoru

Ohromné úspěchy, které OS zaznamenala u občanů však naprosto vyvážila míra neúspěchu, kterou vůči jejich snažení představoval státní byrokratický a politický aparát. Příčina této nevole zůstává předmětem spekulací, největší vliv na odmítavém postoji má však nadpoloviční převaha ODS řídící magistrát HMP. Ztělesněním této opozice je pak zejména primátor MUDr. Pavel Bém.

OS Újezdský STROM iniciovalo řadu pokusů zasáhnout do rozhodování správních činitelů. Jednalo se zejména 1) o úřední napadání protiprávních činností FGRP souvisejících se stavbou a provozem klubovny, 2) o snahu jednat s příslušnými úřady, jmenovitě Ministerstvem zemědělství a Lesy ČR a 3) o pokusy hovořit s magistrátem a radními za účelem projednání a umožnění změny ÚP ve prospěch lesa.

1) OS se v průběhu své existence opakovaně snažilo upozornit místní úřady na probíhající protizákonnou činnost týkající se rekonstrukce klubovny bez stavebního povolení, pořádání večírků za doprovodu ohňostrojů po 10. hodině prakticky uprostřed lesa, a v neposlední řadě protizákonného využívání pozemků, které nepatřily FGRP, jako golfového odpaliště. Ačkoliv byla proti nelegální stavbě bez povolení na podnět OS zahájena trestní řízení, která zakazovala majiteli objektu užívat, uvízla žaloba kdesi na magistrátu a věc zůstala dodnes nedořešena. Rovněž udání na policii ohledně rušení nočního klidu a klidu v lese zůstalo bez potrestání, stejně jako trvalé využívání louky jako odpaliště.

2) Vztah mezi OS a orgány, jejichž rozhodnutí znamenalo zásadní ano či ne pro výstavbu golfu, byl rovněž značně problematický. Ačkoliv byl postoj majitele pozemků LČR do konce r. 2007 formálně vázán na názor zastupitelstva a veřejnosti, v únoru 2008 si FGRP u nového gen. ředitele p. Nováka prosadila sepsání smlouvy o budoucí smlouvě nájemní. Veškeré pokusy o komunikaci se zmíněným orgánem a osobou p. Nováka byly od této doby marné, jelikož ředitel LČR přestal s OS zcela komunikovat. Od nynějška byly Lesy ČR plně na straně výstavby resortu. Jednání s MZE mělo obdobný průběh – v dubnu 2009 OS žádalo ministerstvo aby zrušilo smlouvu mezi LČR a FGRP. STROM žádal jak MZE, tak LČR o

vypracování nestranného posudku k návrhu projektu v rámci šetření EIA. V červenci 2009 vydalo MZE souhlasné prohlášení k dokumentaci projektu výstavby golfu, které bylo dle představitelů OS politicky ovlivněné.

3) Usnesení zastupitelstva MČ Klánovice ze dne 8. 5. 2005 o změně ÚP, kde jsou zakresleny pozemky pro golf (označené SO2), na LR leží na magistrátu bez povšimnutí do dnešního dne. Zástupci OS se opakovaně snažili celou věc zdůraznit a prosadit jeho projednání. Primátor Pavel Bém se o věci odmítal s kýmkoliv bavit a několikrát úspěšně, na základě záminky, vyloučil bod požadavku na změnu ÚP z jednání. Tato taktika přesvědčila některé klánovické zastupitele (zejm. MUDr. Jaroslava Brabence) o marnosti odporu načež od původního plánu na změnu ÚP upustili. Nutno podotknout, že OS kontaktovalo ohledně věci další členy vysoké politiky: „*Psali jsme Topolánkovi, Nečasovi, tiskovému mluvčímu, psali jsme mnohokrát zastupitelům pražské ODS. NIC. Žádná odpověď, taky odpověď.*“⁴⁸ Prezident republiky Václav Klaus i tehdejší premiér Mirek Topolánek na výzvu STROMu odpověděli, že v dané věci nemohou nic učinit, jelikož k tomu nemají pravomoce.

Za zmínku stojí i zajímavý výzkum, který prováděla organizace Arnika s cílem zhodnotit hlasování radních na magistrátu HMP. Jednotliví zastupitelé byli hodnoceni podle počtu případů, ve kterých hlasovali ve prospěch ochrany přírody, nebo naopak stavby na její úkor. Výzkum odhalil, že nejvíce šetrní vůči přírodě byli SZ a KSČM, naopak ODS se umístila na druhém konci spektra (nehlasovala pro přírodu ani v jediném případě). „*Arnika hodnotila hlasování zastupitelů o územním plánu a jeho změnách. Právě ty jsou terčem tvrdé kritiky veřejnosti, protože mnohdy vycházejí vstříc pozemkovým spekulacím a zájmům developerů. Jejich výsledkem je často zástavba zeleně nebo zemědělské půdy.*“⁴⁹ O nic méně zajímavé jsou výsledky průzkumu, který hodnotil míru, určující zda a nakolik jsou strany ochotny naslouchat občanům. „*Zatímco SZ by veřejnosti dala slovo v 82 procentech případů, zastupitelé z ODS naopak nechali tři čtvrtiny lidí odejít domů po mnoha hodinách čekání bez toho, aby mohli promluvit.*“⁵⁰ což z ODS dělá nejméně demokratickou stranu v Praze.

⁴⁸ Pavel Roušar

(<http://rousar.blog.idnes.cz/c/143749/Klanovicky-podraz-odeesacky-obraz.html>)

⁴⁹

http://www.ujezdskystrom.info/rmujse/index.php?option=com_content&view=article&id=715%3Aprozaska-ods-je-neekologicka-a-nedemokraticka-halo-noviny&catid=45%3Anapsali-v-mediich&Itemid=70&lang=cs

⁵⁰<http://www.halonoviny.cz/articles/view/209696>

**

3.3.4. Láska k lesu a boj proti změně

Tato kapitola se snaží být zrcadlem toho, čemu se v moderní vědecké literatuře „*amenity*“ – tedy jisté kvalitě místa, ať už hovoříme o přírodních scénériích, malebnosti městečka či skvělé komunitě, kvůli které jsou lidé ochotni se stěhovat, případně se i bít, pokud je taková kvalita v ohrožení.

3.3.4.1. Luxus zvaný příroda

Situace Klánovic se s problémy spojenými s amenitní migrací do značné míry kryje. I když zde již neprobíhá téměř žádné stěhování do obce, nestaví se nové obytné čtvrti, dochází tu ke stejnému efektu jako v případě amerických měst, nacházejících se v národních parcích. Vzdálenosti v prostředí České republiky, potažmo Prahy a okolí, nehrají tak významnou roli jako v USA. Klánovické statky, kterými je les a příjemné prostředí obce tvořené převážně honosnými prvorepublikovými vilami, slouží jako lákadlo pro obyvatele širokého pražského okolí. Doposud však těchto statků užívají pouze lidé na procházkách, kolech, se psy, statky Klánovic dosud nepodléhají zpeněžení, jak je tomu pravidlem ve Spojených státech a jinde. Díky této skutečnosti je obec dosud netknutá, její statky nezničeny či nevyhrazeny pro soukromé užívání. V odborné literatuře by se v kontextu ČR a Pražského okolí hovořilo o

Klánovicích jako o „*high-amenity*“ oblasti, tedy ve volném překladu o oblasti s vysokou amenitou, obdařenou statky.

Projekt výstavby golfu pak přesně zapadá do těch soukromých aktivit, jež se snaží tohoto bohatství využít. Myšlenka je vlastnit golfové hřiště vybudované uprostřed jedinečného prostředí, jemuž nemůže konkurovat v rámci Prahy žádné jiné. Krásné prostředí tedy tvoří něco jako novodobý zdroj surovin, na kterém je možno vydělat peníze. I když je vidina zisku jistě důležitým motivem, pod vlivem okolností je však možná důležitější ta funkce hřiště, že poslouží jako luxusní resortní sídlo politických a ekonomických elit, konkrétně představitelů pražské ODS, ale i různých jiných důležitých osob. Případy měst, které vystupují v článcích o amenitní migraci v Americe mohou složit jako křišťálová koule, jež nám umožní nahlédnout dopady takového přístupu k zdánlivě nevyčerpatelným zdrojům, které dosud vlastníme.

„Vysoce amenitní“ města, jako je například Jackson Hole v kraji Teton, stát Wyoming, zaznamenávají nepoměrný přísun kapitálu a podnikatelů. Jackson Hole v posledních dvou dekadách pocítuje raketový vzestup ekonomické prosperity, a zároveň i cen nemovitostí. Velká část okolí města je obehnaná ploty a vyhrazena k užití několika málo klientům, ceny pozemků jsou neúnosné, město a okolí se stává spíše Mekkou služeb a turismu než místem k životu. To, co bylo původně celé dominiem veřejného sektoru, tedy bylo určeno pro obyvatele bez nároku na platbu, se nyní postupně mění v sektor soukromý, restringovaný, zpoplatněný.

3.3.4.2. Varování z USA

Dobře, v Amerických městech uprostřed divočiny bylo postaveno mnoho hřišť a nejrůznějších drah apod., v Klánovicích dosud není žádný soukromý resort, který by stál za řeč a jeden na víc by veřejný prostor až tolik neomezil. Projekt výstavby golfového hřiště by i ve své zmenšené 9ti jamkové podobě způsobil zásadní proměnu charakteru Klánovic, jež by z obce učinila ještě něco jiného než obytnou čtvrť Prahy. I kdyby se veškeré plánování zastavilo na tomto jediném bodě, hřiště by si vyžádalo značnou přestavbu dopravní sítě, plynoucí z celkového nárůstu dopravy. V době stavby i poté by pravděpodobně trvale

vzrostla hladina hluku v okolí, množství aut a osob pohybujících se v obci a okolí hřiště. Lze předpokládat větší poptávku po výstavbě hotelů, restaurací, poskytovatelů nejrůznějších služeb apod. Ceny nemovitostí by rostly, jak by obec vykazovala vyšší roční příjmy, vše v duchu příznaků amenitní migrace v městech jako je americké Jackson Hole.

Tyto následky by mohly přijít ve větší či menší míře, druhou stránkou jsou pak dopady na kvalitu životního prostředí a s ní spojený hazard s dosud neomezenými přírodními statky. Ať už by byl projekt sebešetrnější a postihy minimální, golfové hřiště je v očích obyvatel Klánovic neobhájitelné, protože obyvatelé chtějí les a nikoliv golf. Pro místního je tím statkem a) krásná příroda a b) klidné bydlení v odlehlé části Prahy. Tento fakt vyšel skutečně najevo až po příchodu investora, kdy si lidé uvědomili, co pro ně současný stav Klánovic znamená. V této věci předávám slovo ing. Losertovi, tehdejšímu starostovi:

Měnil se také názor na ochranu krajiny a stupeň její důležitosti pro obyvatele, měnilo se složení a požadavky klánovických občanů na životní prostředí, kde do svých domovů investovali jak své úspory, tak i svoji práci – a to již před sametovou revolucí. Ti také právem očekávají od svého okolí to, proč se do Klánovic přistěhovali – za oázou klidu a relaxace s pokud možno minimalizovanou zátěží negativních civilizačních vlivů.⁵¹

O vzrůstající důležitosti přírodních lokalit jak pro přírodu samu, tak zejména pro její společenský užitek, hovoří také zástupce a marketingový mluvčí LČR ing. Robert Kvapil v rozhovoru pro KZ.

„Lesy v zájmovém území jsou zařazeny do kategorie lesů zvláštního určení se zvýšenou rekreační funkcí. Při zařazování lesů do kategorií v souladu s funkčním posláním rozhoduje celospolečenské hledisko. V lokalitě kromě mírně zastoupených chráněných území jednoznačně převládá rekreační funkce. Má nenahraditelný význam pro celé spektrum běžných rekreačních aktivit pro přilehlou sídelní aglomeraci. Na území Prahy větší komplex lesa není! Je tedy

⁵¹ KZ 9-06, s. 2, článek: Dvě otázky a dvě odpovědi, autor: Jaroslav Losert

relevantní ptát se místních obyvatel a zastupitelstva, jak si představují posílení rekreačních funkcí lesa.“⁵²

A že je v Praze a jejím okolí o zeleň nouze dokládá v komentáři k zákonu o lesích, ve kterém stojí:

„Ve středoevropském prostoru s životním prostředím silně narušeným civilizačními vlivy má význam každý hektar lesa.“⁵³

**

3.3.5. Závěr: Shrnutí klánovické kauzy

Při zpětném hodnocení předmětné kauzy mi nezbyvá než uznat, že fakt že les stále stojí tam, kde byl před pěti a více lety je téměř k neuvěření. Když jsem průběh sporu sledoval ještě v době, když bylo téma aktuální, upřímně jsem nevěřil, že by mohla existovat síla, jež by konečnému vybudování hřiště zabránila – ostatně stejný názor na věc sdíleli i mnozí další,

⁵² KZ 6-09, s. 14-15, rozhovor s ing. Robertem Kvapilem, článek: Válku o les rozhodnou voliči

⁵³ tamtéž jako pozn. 53

se kterými jsem o problémech Klánovic hovořil. Jak je vlastně možné, že po ani s takovými trumfy, se kterými investor v průběhu vyrukoval, nebylo možné projekt realizovat?

Domnívám se, že stěžejní roli při rozhodování hráli samotní občané a jejich tak hlasitě projevený nesouhlas s golfovým projektem. Tento odmítavý postoj pak byl zprostředkován uchu širší veřejnosti díky zainteresovaným nezávislým organizacím, zejména zorganizováním referenda a následnou medializací výsledku sdělovacími prostředky. Politici, radní a členové ODS pak raději, než aby sami sebe diskreditovali otevřeným pohrdáním veřejným míněním, zametli celou věc pod koberec a ponechali návrh na změnu ÚP v současné nedořešené podobě. Tím vlastně sice golf nepovolili, vrátka však zůstala otevřená.

Osoby stojící za golfovým projektem paradoxně zprvu vůbec názoru veřejnosti nepřisuzovaly žádnou váhu a ani v jejich moc projektu zabránit nevěřily. Jak to dokládají svědectví očitých svědků, Monika Bažantová a osoby kolem ní se nechávaly veřejně slyšet, že golfový projekt prosadí, ať se to občanům líbí nebo ne.

Postupem času však realizace záměru narážela na stále více překážek – např. návaznost tehdejšího generálního ředitele LČR ing. Zdeňka Žáry na názor obce a zastupitelstva, které v reakci na vlnu protestů odsouhlasilo změnu ÚP a golf tak zamítlo (na pověstném zasedání 8. 9. 2005). Společnost FGRP tak najednou zjistila, že bez podpory občanů projekt nejspíš nakonec neprosadí, a proto byl zahájen jakýsi vnější obrat v postoji vůči veřejnosti. FGRP se začala zapojovat do komunitního dění klubovními akcemi, pořádala přednášky a zapojovala se do diskuze (např. v KZ). Ve svých propagačních materiálech nyní prezentovala argumenty proč s golfem souhlasit, jaké výhody z něj občané získají, a v neposlední řadě jak šetrný k přírodě golfový projekt je. Monika Bažantová a osoby kolem projektu si dokonce vyvinuly jakýsi speciální argumentační aparát, vycházející z „odborných“ posudků, které pro společnost vypracovali najatí specialisté v oboru životního prostředí. Tento aparát pak zahrnoval tvrzení typu: dotčený les je zdevastovaný těžbou a slouží jako skládka místních občanů, golfový projekt přírodu naopak zkultivuje a les „vyčistí“; Jedná se o obnovu zašlé slávy a prestiže prvorepublikové luxusní obce Klánovice a její golfové tradice; Současná podoba MČ je politováníhodná, proto chtějme golf, který do obce přiláká více peněz na rozvoj; děláme to pro vás a vy na to nemusíte přispět ani korunou! atp.

Bohužel se tyto sliby ukázaly jako velmi průhledné, když vyšla najevo podvodná minulost okolo původu investorského kapitálu, podivných intrik FGRP v rámci klánovické ODS a spojenectví s primátorem Bémem. Veřejně deklarované zájmy a argumenty této společnosti tak nabily podoby lží a zástěrek pro skutečné, svou povahou však skryté zájmy.

Naprostá sebediskreditace investora v očích veřejnosti vyústila v totální válku mezi stranami a finální neúspěch golf postavit. Jsem přesvědčen, že kdyby se investor choval jak má a snažil se skutečně vyjít občanům vstříc, uspěl by alespoň s 9ti jamkovým hřištěm. Podnikatelské soukromé zájmy totiž nejsou vůbec špatné jako takové, podmínkou však je prezentovat zájmy skutečné, odhalené, neskryté a nezástupné. Jedině v takovém případě je možný veřejný dialog a spolupráce, v opačném případě se z problému stane kauza se vší špínou, která k tomuto pojmu patří.

4. Závěry:

4.1. Výsledky analýzy a zodpovězení výzkumných otázek:

1. Co je příčinou sporu a proč na svých stanoviscích obě strany tolik lpí?

Jablkem sváru obou soupeřících stran, tedy investora v zastoupení FGRP⁵⁴ a klánovických občanů, je přirozeně les a jeho zvláštní kvalita. Důvod proč se jej ani jedna strana nehodlá vzdát je jednoduše ta, že je tento les krásný (i když se to ve svých výpovědích zastánci golfu snaží popřít). Pro investora je tato lokalita jedinečná, přičemž eventualita realizace stavby hřiště např. na okolní zemědělské půdě nepřipadá v úvahu. Klánovičtí naproti tomu les využívají k rekreaci a bydlení v jeho blízkosti považují za luxus, který je v první řadě do Klánovic přivedl.

Pro investora je tedy les symbolem lukrativnosti; znamená pro něj nikoliv výdělek plynoucí z provozu hřiště, ale zejména prestiž, kterou by si tím eventuální resort získal. Tato prestiž pak pramení z faktu, že samotná klubovna již slouží jako základna Nečasovy, potažmo Vondrovy frakce ODS. Mimo to je klubovna FGRP proslulá jako místo setkávání

⁵⁴ pozn. Jak už to samotný název napovídá – Forest golf resort Praha

podnikatelských a politických elit ČR. Stavba golfového resortu by pak nepochybně znamenala vzestup jeho důležitosti, čímž by se z Klánovic stal uzel spojující nejvlivnější osoby obchodu a politiky.

Naopak pro občany Klánovic by zábor lesních pozemků a následná stavba resortu znamenala značnou újmu. Hodnota, kterou místní přírodě a charakteru obce přisuzují, se zakládá na všeobecném současném trendu rostoucí lásky ke krásnému a zdravému prostředí k bydlení a faktu, že těchto lokalit stále ubývá, ať už z důvodu likvidace či záboru soukromým sektorem.

Toto jsou důvody proč ani jedna strana nehodlá couvnout: Obyvatelé nechtějí na charakteru Klánovic nic měnit, ať už se to týká destrukce části lesa, který pro ně tolik znamená, nebo přeměny obce v Mekku turismu, komerce či vlivných osob. Společnost FGRP oproti tomu vynakládá enormní úsilí, jelikož je v sázce mnohem víc – šanci vybudovat jedno z nejdůležitějších míst setkávání pražského, potažmo i celorepublikového byznysu a politiky.

2. Proč se jednotlivé strany nedokážou či nechtějí dohodnout?

Problém neúspěšnosti, neřku-li faktické absence snahy po smířlivé dohodě plyne jednak z nekompromisního lpění obou stran (jehož důvody vysvětluje odpověď na otázku č. 1), a jednak z důvodu povahy komunikace mezi znesvářenými stranami a jejich politické orientace.

Společnost FGRP se při snaze o prosazení projektu dopustila jedné zásadní chyby – svým arogantním a bezohledným chováním si proti sobě poštvala drtivou většinu klánovických voličů, čímž se octla v pozici nepřítel veřejného zájmu. Zásadní překážku v úspěšné komunikaci s občany představuje také skrytý charakter investora a jeho stutečného záměru a zájmu. Samotné nejasnosti ohledně podvodné činnosti investora v minulosti pak zadusily jakékoliv zbývající sympatie, které by mohly vést občany ke smíru.

FGRP naopak prokázala velmi dobré vztahy s pražskou ODS a jejími vůdčími osobnosti – na tomto poli komunikace probíhala zcela hladce. ODS a FGRP si po elou dobu kauzy vycházeli vstříc a o jejich úzké provázanosti nemůže být pochyb – jak ostatně vyplývá z faktu, že ODS je v klánovické klubovně „jako doma“. Společnost FGRP také velmi úspěšně lobbovala u vlivných vysokých úředníků, jako byl například generální ředitel LČR či MZE, s nimiž bez problému a navzdory hlasu lidu uzavřela patřičné smlouvy a získala souhlasná stanoviska. Její vliv dosáhl i některých důležitých zastupitelům, zejména pak starosty

Loserta, na nějž měla společnost (prostřednicím Moniky Bažantové a zejména tehdejšího primátora Béma) přímo hypnotizující efekt.

Tam, kde komunikace občanů a FGRP naprosto selhala, naopak uspěla občanská sdružení. Hovoříme-li o srůstu ODS a FGRP, stejně tak můžeme hovořit o identifikaci občanů s programem zapojených neziskových organizací (zejména STROMu). Ty byly, na rozdíl od investora, veřejnosti velmi sympatické a získaly si jejich bezmeznou důvěru. Tu občanská sdružení získala zejména díky naprosté průhlednosti, transparentnosti, jednoduše svou povahou neziskové organizace, čímž vlastně tvořily protipól skrytého a pochybného charakteru investora.

Občanská sdružení pak na základě této důvěry velmi úspěšně lobbovala u řadových voličů. Důkazem toho je masivní účast na protestních akcích, ať už hovoříme o podepisování petic, podpoře demonstrací či účasti na přednáškách konaných za účelem organizovaného odporu vůči investičnímu záměru. Vliv občanských sdružení se také významně podepsal na výsledku komunálních voleb v r. 2006 a zejména referendu, jehož výsledek (81%) v neprospěch výstavby tento vliv jen podtrhuje (podotýkám, že samotné referendum bylo organizováno členy občanských sdružení)

Na celkové podobě rozepře se i značně přičinila samotná politizace kauzy. Na úrovni politických stran si totiž v Klánovicích vyřizovali své účty zejména rivalové z řad SZ a ODS. Samotná ODS se v rámci sporu veřejně neprosazovala, SZ však v Klánovicích dokonala rostoucí schizma, a to zejména svou konfliktní, řekněme i válečnickou taktikou a rétorikou. Osoba nejvíce zodpovědná za toto rozdělení je pak bývalý starosta Hrabal, potažmo i tehdejší duo lídrů SZ Kateřina Jacques a Martin Bursík, jejichž strana podporovala vzájemnou nevraživost. (např. poskytováním transparentů na demonstracích, nesoucí slogany jako: „káčení může zabít“ nebo „Bém: lobby je moje hobby“ o jejichž adekvátnosti lze dle mého názoru pochybovat stejně jako o politické nezištnosti členů SZ)

3. Co je podstatou nerovnováhy při uplatňování vlivu jednotlivých stran?

Společnost FGRP měla po celou dobu sporu v ruce „všechny esa“, tedy až na životně důležitou podporu veřejnosti. Těmito esy bylo zejména totální podmanění si rozhodovacích činitelů, tedy vůdčí strany magistrátu HMP (ODS), důležitých úřadů a některých

ministerstev. Společnost měla zároveň k dispozici značné peněžní zdroje, které jí dovolovaly najmout specialisty v oboru práva, životního prostředí či propagandy. Toto vše je však pouhým symptomem jisté vlastnosti, která z investora činila nerovného soupeře – je jí samotný charakter investora, jenž představuje učebnicový příklad globalizované kapitálové moci se vším všudy.

Nadnárodní charakter investora umožnil efektivně skrýt jeho totožnost, zájmy i minulost (upřímně není ani jisté, zda se jedná o konkrétní osobu, či o skupinu osob). Jako takového jej tedy nelze odhalit a jeho „oficiální“ totožnost může být téměř libovolně měněna. Tato skutečnost umožňuje provozovat podvodnou činnost a za případné nerespektování zákonů pak nemůže být stíhán – není totiž koho stíhat. V případě vážné nouze lze eventuálně opustit hranice země a vyhnout se tak sankcím (Jako to ostatně investor udělal v souvislosti s bývalým státním podnikem PREFA Ústí nad Labem), načež se může opět vrátit pod jiným jménem a pokračovat v podvodné aktivitě.

Proti globální moci kapitálu jsou politici jen malými hráči a jsou jím lehce podmanitelní. Vzhledem ke značné provázanosti politiky a obchodu jsou dveře investorským záměrům takřka otevřené. Podnikatelé mají na politice mnohem silnější osobní zájem, mají proto i silnější lobby – není divu, že politici často čelí kritice ohledně podpory klientelismu a soukromých developerských zájmů.

To je tedy podstatou nerovnováhy: že zatímco soukromé zájmy v podobě nadnárodního kapitálu korumpují decizní aparát, občanům, jejichž zájem je v ohrožení, nezbyvá než velmi hlasitě křičet a doufat, že se politici neodváží tak do očí bijící provokace, kterou by představovalo zprůchodnění golfového projektu v Klánovicích.

4.2. Vlastní závěr: Úvahy a polemiky

Na závěr práce bych rád částečně opustil žhavé téma kauzy Klánovic, a pokusil se na základě poznatků získaných v průběhu doby, kdy jsem se intenzivně zabýval zákonitostmi

války o les, některé zásadní roviny nahlédnout v širší perspektivě. Zároveň se tím, i když nikoliv cíleně, snad trochu dotknu nelehkého požadavku na zobecnitelnost výsledků případové studie.

Studium klánovické kauzy a se studiem související literatury mě dovedlo k tomuto závěru: Občanská společnost jako taková čelí závažné krizi, která spočívá v prosté skutečnosti, že jako taková vůbec není občanská ve smyslu množiny rovnocenných jedinců se stejnými možnostmi aktivního podílení se na rozhodování. Bylo by naivní myslet si, že tomuto požadavku nejlépe vyhovím vhozením volebního lístku do urny; ostatně většina voličů volby jednoduše ignoruje, a když už k volbám přijdou, nemají o kandidátech pražádné tušení, snad kromě představy jak ten který politik pózuje na billboardech. Takto vhozené hlasy nepředstavují skutečně svobodnou a smysluplnou politickou participaci, jsou jen a pouze součástí rituálu, který má tuto představu navodit.

Upřímně se domnívám, že pod pojmem občanský sektor si současný laický občan ČR nepředstaví vůbec nic, přinejlepším pak maximálně neziskové organizace, které mají v popisu práce pomáhat zdravotně či sociálně znevýhodněným. O tom, že občanský sektor a neziskové organizace mohou také sloužit jako prostředek podílení se na vládě, pak dle mého názoru nemá většina z nás ani tušení. O otázce, zda tomu tak je a jaké jsou případné příčiny tohoto stavu lze široce polemizovat.

Co však dle mého vnímání ze studia klánovické kauzy vyplývá, je slabost tohoto „třetího“ sektoru a volající nutnost jej posílit. Smyslem tohoto posílení by pak měla být konstrukce harmonického trojúhelníku mezi soukromým, veřejným a občanským sektorem. V tomto směru velmi sympatizuji s pohledem M. Hartmana (OS STROM), jehož doslovný citát uvádím v části věnované empirickému výzkumu (oddíl 3.3.3.2.). Myšlenkou tohoto tvrzení je přesvědčení, že stát, trh a lobbying, jakožto forma vzájemné spolupráce při zapojení kapitálu, fungují a jsou velmi žádoucí. Co však systému chybí je sladění těchto dvou se zájmy veřejnosti, kvůli čemuž vzniká ve společnosti nerovnováha.

Pokud se dva partneři z této trojice neúměrně posilují, trojúhelník se roztrhne a výsledkem je jakýsi podivný reciproční vztah vzájemného mytí rukou, který můžeme pozorovat na příkladě ODS a FGPR, případně jiných podnikatelských osobností se kterými strana udržuje úzké styky. Vzniká tak jakási nová společenská kasta, obdoba moderní neformální aristokracie s vlastními způsoby interakce a zábavy (např. v souvislosti s golfovými resorty), kterými se tito lidé do značné míry odlišují a odtahují od „prostých“ občanů. A proč by to vlastně nakonec dělat nemohli, vždyť co je občanům po tom? Problém je v tom, že tyto struktury nemohou existovat jinak než ve formě parazitujících klíšťat,

sajících právě na slušných a tvrdě pracujících lidech. Politici přihrávají špinavá zakázky prohnáním podnikatelům, kteří plýtvají veřejným rozpočtem na vlastní soukromé radovánky. Politici přihrávají lukrativní pozemky podvodným živlům, přičemž ten kdo utrpí je zase občan!

Neziskové organizace však v poslední době naštěstí získávají svou roli nástroje participace a mobilizace voličů i v ČR. Občanská sdružení, jako například OS Kohovolit.eu, představují světlou budoucnost občanské společnosti a veřejné politické angažovanosti. Tím, že poskytují přístupné a přehledné informace o politicích⁵⁵ máme mnohem lepší možnost kontrolovat hlasování našich zastupitelů a podrobně si zjistit, co jsou vlastně zač! Doufejme, že tento trend bude i nadále jenom růst, a že jednoho dne budou politici tak transparentní a nezištní, že v nich uvidíme vlastní prodlouženou ruku hlasující pro a proti.

Občanský sektor jako takový představuje možnou záchranu svobody a skutečné demokracie, která není demokracií jen podle jména. Na regionální či národní úrovni tento ideál ohrožuje reciproční partnerství trhu a státu. Na úrovni globální však odpadávají i samotné státy a zůstává jen jeden vládce – kapitál. Světový kolos trhu již dávno přerostl jeho titěrné tvůrce a nyní i přetrhl okovy diktátu zákonů a vlád. Kdo tuto valící se kouli sněhu zastaví, projeví-li se jeho zhoubný vliv na samotných základech přežití lidstva jako druhu? Kdo odvrátí neovladatelné hospodářské a ekonomické krize, hromadné bankroty států a nakonec i prohlubující se globální ekologickou krizi?

Ulrich Beck říká, že globálnímu kapitálu musí čelit zase globální protimoc, a tuto roli přisuzuje opět občanské společnosti. Aby však tato síla mohla fungovat, musí sama stát globální, kosmopolitní, a musí se na této úrovni organizovat. Protimoc občanské společnosti vůči kapitálu totiž spočívá v jeho naprosté svobodě výroby koncernu nekupovat (při splnění určitých podmínek jako je možnost výběru z nabídky výrobků či služeb, vlastnictví peněz vůbec). Proti „*Zbrani nekoupení*“, jak tuto možnost nazývá Beck, nemají koncerny žádnou obranu, jelikož spotřebitele nemůžou donutit ke koupi, ani jej jakkoliv vydírat. Moc kapitálu spočívá ve skutečnosti, že se uplatňuje a že jej spotřebitelé „kupují“. K tomu, aby však tuto moc zlomili, musí se občané v rámci společnosti organizovat a organizovaně nekupovat. Kapitál na rozdíl od autoritářských vladařů nemá žádné prostředky jak svou vůli lidem vnutit. Příkladem, i když ne příkladem kosmopolitní občanské společnosti, může být dle mého názoru současná krize společnosti Coca-cola, jejíž výrobky se rozhodli organizovaně

nekupovat jak arabské státy (Coca-cola je totiž symbolem Ameriky a tudíž nepřítele), tak zejména školy v samotných Spojených státech. Vlivem oficiálního zákazu prodávat ve školách nezdravé limonády (za jehož prosazování se zasadil i guvernér Arnold Schwarzenegger v rámci Kalifornie) přišla společnost o své nejvýznamnější odbytiště krachuje.

Posílení, ba dokonce převzetí moci občanskou společností tedy dle Becka představuje stěžejní protiváhu moci v globálním věku. Tedy nejde jen o to rozvinout občanský sektor v rámci státu, ale učinit jej kosmopolitní, jedině tak bude moci efektivně fungovat. Globalizace pak není něco, čeho bychom se měli bát a proti čemu bychom měli pořádat demonstrace, jako to dělají současní neo-nacionalisté. Naopak bychom tuto možnost měli využít k zásadnímu kroku vpřed za sjednocení národů proti globálním hrozbám, ať už ekologickým, hospodářským či nukleárním. Tato představa se dnes zdá značně futuristická, je však důležité vědět kde bychom měli hledat řešení krizí a na co se při tom soustředit.

Na vše výše zmíněné však lze hledět i docela jinak. Takové fandění občanské společnosti snad může být i přehnané. Ostatně jsou mezi námi i mnozí poučení, kteří takto optimističtí nejsou, a raději by přenechali způsob participace v posílené formě státnosti, národnosti a zejména prostřednictvím volených zastupitelů. Jedním z nich je i náš prezident Václav Klaus, jehož projev k výročí české státnosti zmiňoval i téma globalizovaných mocností nikoliv v podobě konglomerátů, ale vlád mocných států. Zde uvádím stěžejní výňatek z oné řeči:

Jsme svědky toho, že seskupení ekonomicky nejsilnějších a politicky nejvýznamnějších států světa usiluje o to, stát se neformálním předstupněm globální světové vlády. Vlády zcela odtržené od demokratické legitimace občanů. Vlády, která, ať již bude mít formální rámec jakýkoli, bude fakticky rozhodovat o našich životech bez naší účasti a možnosti ovlivnění.

V takovém uspořádání bude pojem občanství rychle zanikat. Demokracie bez občana je však protimluv a lehkomyšlně navrhované světoobčanství je pouhou mystifikací, matením pojmů a manipulací.

⁵⁵ například interaktivní grafické znázornění vývoje hlasování zastupitelů v čase na stránkách Kohovolit.eu

*Příklady, že národ může být bez svého státu, zná historie nepočítaně.
Nemůže však být stát bez národa.⁵⁶*

Tuto práci zakončím citátem, který mě velmi oslovil snad pro svou jednoduchost a zároveň výstižnost. Zčásti by i měl shrnout myšlenku vyplývající z celého předešlého textu. Jedná se o úvodní citát z knihy U. Becka: Moc a protiváha moci v globálním věku. Ten citát zní:

„Ti, které jsme zvolili, nemají moc. A ty, kteří moc mají, jsme nevolili.“ (Plakát jednoho demonstranta) (U.Beck 2007:17)

**

5.1. Seznam použitých zkratk:

ČSSD – Česká Strana Sociálně Demokratická

EIA – Environmental Impact Assessment.

FGRP – společnost Forest Golf Resort Praha

FNM – Fond národního majetku

FSV - Fakulta sociálních věd

⁵⁶

<http://domaci.ihned.cz/c1-47558700-klaus-podporil-reformy-a-varoval-pred-svetovou-globalni-vladou>

GCP – Golf Club Praha
KZ – Klánovický zpravodaj
LR – území určené pro lesní porosty
LČR – státní podnik Lesy ČR
MČ – Městská část
MZE – Ministerstvo zemědělství
ODS – Občansko-demokratická strana
OPS – Obecně prospěšné sdružení
OS – Občanské sdružení
OSZKL – Občanské sdružení za klánovický les
SB – Světová banka
SO2 – Plochy vyznačené v Územním plánu, určené pro sport a rekreaci (i golf)
SZ – Strana zelených
ÚP – Územní plán
VPK – Volba pro Klánovice
WTO – World Trade Organization

5.2. Seznam tabulek

tab.1 - str. 62

5.3. Přílohy

K práci přikládám materiály, které se mi podařilo získat, a které mohou posloužit jako vhodný materiál k doplnění dojmů a informací o klánovické kauze

1. Občasník Klánovice dnes - vyšel jako součást kampaně před podzimním referendem 2009. Obsahuje mnoho informací o vývoji golfu v Klánovicích od jeho samotného vzniku, dále pak mnoho úředních listin a zejména plány projektů golfových hřišť, jak 18ti jamkového, tak 9ti.
2. Občasník Čas pro Klánovice - přílohy obsahují dvě vydání tohoto občasníku, přičemž toto jsou jediné, které se mi podařilo sehnat. Jedná se o materiál vydaný pod hlavičkou SZ a může posloužit jako příklad politického postupu proti golfu
3. Dokument EIA z roku 1995 hodnotící dopady příp. stavby na životní prostředí

5.4. Seznam použité literatury:

Beck, Ulrich. 2007. Moc a protiváha moci v globálním věku (nová ekonomie světové politiky). Praha: SLON.

Dahl, Robert A. 1995: Demokracie a její kritici. Praha: Victoria Publishing.

Hendl, Jan. 2005. Kvalitativní výzkum, základní metody a aplikace. Portál.

Hodges, Megan; Wood, Geoffrey. 1998. Aby váš hlas byl vyslyšen (úvod do lobbování v České republice). ICN.

Hoppe, Hans-Hermann. 1999. Soukromé poskytování obrany. In Šíma, J. (ed.): Právo a obrana jako zboží na trhu. Praha: Liberální institut.

Keller, Jan. 1995. Až na dno blahobytu. Brno: Hnutí Duha.

Kovaříková, Zdenka. 2010. Školy obnovy venkova. Diplomová práce FHS UK. Katedra sociální a kulturní ekologie.

Moss, A.G. 2006. Amenity migrants: Seeking and sustaining mountains and their cultures. CABI internacional.

Potůček, Martin. 2005. Veřejná politika. Praha: SLON.

Potůček, Martin. 1997. Nejen trh. Praha: SLON

Rynda, Ivan. 2010. Veřejný prostor – veřejný zájem – veřejný statek / Public Space, Public Interest, and Public Goods. In: Fragner, Benjamin; Valchářová, Vladislava (eds.).

Zakaria, Fareed. 2004. Budoucnost demokracie. Academia.

Internetové stránky:

Gajdoš, Marek. rok vydání neznámý. Vymezení pojmu lobbying:

<http://www.ipek.cz/projekty/pojemlob/> (datum zobrazení: 20.9.2010 18:55:23)

Sedlák, Jiří; Šmejkal, Jakub. rok vydání neznámý. Lobbying v české politice:

<http://pes.fsv.cuni.cz/> (datum zobrazení: 2.10.2010 23:13:11)